ΈΤΟΣ Β' 1885 — ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ — 22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΑΡΙΘ. 82

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ
Προπληρωτέα
Εν Ἑλλάδι . . . . . δρ. 10
Εν τῇ ἀλλοδαπῇ . . . . Φρ. χρ. 12

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ»
Ἐν ὁδῷ Μουσῶν ἀριθ. 6.

Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡμερολόγιον.
Νικηφόρος Οὐρανός.
Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος.
Ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία καὶ οἱ Βούλγαροι, ὑπὸ Σ. Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ.
Ἔναρξις τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐν Κρήτῃ
Δάσκαρις. (ἠθικὸν διήγημα).
Δαρτοῦλα (Ἐκ τῶν τοῦ Ὀσσιανοῦ).
Ἔργα καὶ ἡμέραι.
Φιλολογικά, ἐπιστημονικά, καλλιτεχνικά.
Ἐπιστολαί.
Ἑλληνικαὶ παραδόσεις. Οἱ Ἕλληνες. — Πῶς ἐκτίσθησαν τὰ Ἰωάννινα τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὸ Τεπελένι. — Διατί οἱ Ἀρβανίτες καὶ οἱ Γύφτοι δὲν ἔχουν γράμματα. — Οἱ κακοὶ γονεῖς. — Οἱ Γύφτοι. — Ἡ Καράβα. — Ἡ ἑβδομῆντα γλώσσαις καὶ ὁ Κοραῆς.
Ὁ τενεκὲς (ποίημα),
Ἀπαντήσεις ἄνευ ἐρωτήσεων (Πόσον στοιχίζει ἡ ἐλευθερία εἰς τοὺς Βουλγάρους — Αἱ σιδηροδρομικαὶ ἅμαξαι ἐν Ῥωσσίᾳ. — Αἱ φωλεαὶ τῶν Χελιδόνων. — Φόνος δι' ἀερολίθου. — Περιπέτεια κωδώνων. — Ἀναμιτικαὶ παροιμίαι κλ.)
Πνευματικαὶ ἀσκήσεις. — Λύσεις — Αὔται.
Ἀλληλογραφία.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ. Φωκᾶ ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Σινώπης ἀθλήσαντος ἐπὶ Τραϊανοῦ βασιλέως ἔν ἔτει 102.

ΙΣΤΟΡΙΑ. 1821. Ἅλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

Οἱ Ἕλληνες τοῦ Βυζαντίου, ὅσον ἀπάνθρωπα καὶ προδοτικὰ καὶ ἂν τοὺς ἐφέρθησαν οἱ Βούλγαροι, ἠθέλησαν νὰ τοὺς κάμουν καλόν· ἀπὸ θηρία νὰ τοὺς κάμουν ἀνθρώπους, νὰ τοὺς διδάξουν πίστιν καὶ Θεόν, καὶ ἔστειλαν ἱερεῖς διὰ νὰ τοὺς κηρύξουν τὸν Χριστιανισμόν.

Ἀλλὰ τοῦ κάκου· τὰ θηρία δὲν ἡμέρωσαν. Ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἰμπόρεσε νὰ ἔμβῃ ἕως μέσα εἰς τὴν καρδίαν των· κ' ἕνας ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς των — τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες τοῦ Βυζαντίου ἔλεγαν *κύρηδες* — ὁ Σαμουήλ, βλέπων τὰ μεγάλα βάσανα καὶ τοὺς πολέμους ὅπου εἶχεν ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία, εὗρηκε τὴν εὐκαιρίαν ὁ ἄνανδρος, ν' ἀρχίσῃ τὸν πόλεμον. Ἐπροχώρησε λοιπὸν πρὸς Νότον, καὶ ἐμβῆκε καὶ εἰς τὴν τώρα ἐλευθέραν Ἑλλάδα, καὶ φανταζεσθε τί ἔκαμε· ἔκαιε πόλεις καὶ χωριά, ἔσφαζε, ἀτίμαζε, ἔκλεπτε· ὅπου ἐπερνοῦσε χαλασμὸς καὶ ἐρείπια· ἐκυλίετο ὡσὰν χοῖρος εἰς τὸ αἷμα τῶν δυστυχῶν. Ἀλλὰ δὲν ἄργησε νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς τιμωρίας του.

Ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔστειλαν ἐναντίον του τὸν στρατηγὸν Νικηφόρον Οὐρανόν· ὅταν τὸ ἔμαθεν ὁ Σαμουὴλ ἐγύρισεν ὀπίσω, καὶ τὰ δύο ἐχθρικὰ στρατόπεδα ἀνταμώθησαν εἰς τὸν Σπερχειὸν ποταμὸν (Ἀλαμάναν) τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ ἀντικρυνόν. Τὸ ὁρμητικὸν ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ ποῦ ἔτρεχε ἀφρισμένον δὲν ἄφινε τοὺς δύο ἐχθροὺς νὰ κτυπηθοῦν· ἀλλ' ὁ Νικηφόρος, ποῦ εἶχε μέσα του ἑλληνικὴ καρδιὰ δὲν εἰμποροῦσε νὰ ἡσυχάσῃ πρὶν καθαρίσῃ τὸ χῶμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἁγίασε ὁ Λεωνίδας μὲ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατόν του ὅταν ἐπολεμοῦσε ἄλλους βαρβάρους, τοὺς Πέρσας. Λοιπὸν μία συννεφιασμένη καὶ μαύρη νύκτα ἐπέρασε ἀπὸ ἕνα στενὸ πέρασμα τοῦ ποτάμοῦ μὲ τοὺς στρατιώτας του καὶ ἔσφαζε, ἔσφαζε χιλιάδες· ὁ ἴδιος ὁ *κύρης* τους Σαμουὴλ ὁ γενναῖος ἐμπρὸς 'ς τοὺς ἀόπλους, διὰ νὰ σωθῇ ἐκρύφθη κάτω ἀπὸ τὰ πτώματα τῶν Βουλγάρων του κ' ἔκαμε τὸν πεθαμένον...

Οἱ σωροὶ ἐκεῖνοι τῶν κορμιῶν ἔμεναν ἐκεῖ παράδειγμα, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ὅταν παλαίῃ μὲ τὴν βαρβαρότητα πάντα τὴν νικᾷ καὶ ὅτι δὲν ἀφίνει χωρὶς ἐκδίκησιν τὸ ἀδικοχυμένον αἷμα τῆς φυλῆς του . . .

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΣ

Καὶ πάλιν ὅμως οἱ Βούλγαροι δὲν ἡσύχασαν.

Τὸ Βυζάντιον εἶχε καθημερινῶς πολέμους, μὲ ἄλλους βαρβάρους λαούς, οἱ Βούλγαροι λοιπὸν ηὗραν πάλιν εὐκαιρίαν νὰ κυριεύσουν καμπόσας χώρας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ἀλλὰ ἡ ἀδικία δὲν νικᾷ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ἐκδικηθοῦν πάλιν οἱ Ἕλληνες, νὰ νικήσουν τοὺς ἅρπαγας, νὰ τοὺς διώξουν, καὶ νὰ πάρουν ὀπίσω τὰ Ἑλληνικὰ μέρη. Τότε εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐβασίλευεν ὁ γενναῖος *Βασίλειος ὁ Μακεδών*, ὁ ὁποῖος ἀκατάπαυστα ἐπολεμοῦσε διὰ νὰ σώσῃ τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν καὶ διὰ νὰ δείξουν ὅτι ἦτο πάντα ἕτοιμος νὰ τρέξῃ εἰς τὸν κίνδυνον, λέγουν ὅτι ἔζησε καὶ ἀπέθανε καβάλα· αὐτὸς ἐνίκησε τοὺς Βουλγάρους κατὰ κράτος, ἔσφαζε χιλιάδες κ' ἔπιασε σκλάβους πολλούς. Δι' αὐτὸ τὸ κατόρθωμά του ἡ ἱστορία τὸν ὠνόμασε **Βουλγαροκτόνον.**

Ἀφ' οὗ δὲ ἐνίκησε δὲν ἐγύρισεν ὀπίσω εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ δοξασμένος νικητής, ἀλλὰ κατέβη εἰς τὰς Ἀθήνας· περνῶντας δὲ ἀπὸ τὸν Σπερχειὸν εἶδεν εἰς τὰς ὄχθας αὐτοῦ σωροὺς κρανίων καὶ κοκκάλων τῶν Βουλγάρων, ποῦ τοὺς εἶχε νικήσει ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς καὶ δὲν εἶχαν λυώσει ἀκόμη ἂν καὶ εἶχαν περάσει εἴκοσι πέντε χρόνια . .

Ὁ Βασίλειος λοιπὸν ὁ Βουλγαροκτόνος ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ποῦ νομίζετε ἐπῆγε διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν διὰ τὴν μεγάλην νίκην του;

ἐπάνω εἰς τὸν Παρθενῶνα.

Τοῦτο μαρτυρεῖ τί ἑλληνικὴν καρδίαν εἶχε μέσα εἰς τὰ στήθη του ὁ ἀτρόμητος αὐτοκράτωρ, καὶ πῶς ἐνοιώθε τί θὰ εἴπῃ Ἑλληνισμός.

Καὶ ποῦ καλλίτερα εἰμποροῦσε νὰ ὑπάγῃ ὁ Βασίλειος παρὰ εἰς τὸν Παρθενῶνα; βουτιγμένος εἰς τὸ βρωμερὸν αἷμα τῶν ἀγρίων ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους μας, ποῦ καλλίτερα εἰμποροῦσε νὰ καθαρισθῇ; κατόπιν ἀπὸ τὸν χαλασμὸν ποῦ ἔκαμε εἰς τὴν βαρβαρότητα, ποῦ ἀλλοῦ εἰμποροῦσε ν' ἀναβῇ παρὰ εἰς τὸν ναὸν ποῦ ἔκτισεν εἰς τὴν πλέον πολιτισμένην ἐποχὴν τοῦ κόσμου, ὁ πλέον πολιτισμένος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἀφιέρωσεν εἰς τὴν Σοφίαν;

Ποιὸς ξέρει ἐκείνην τὴν μεγάλην ἡμέραν, ἂν μέσα ἀπὸ τὰ ἀθάνατα μάρμαρα δὲν ἤκουσεν ὁ Βασίλειος ψιθύρισμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποῦ εἶχαν περιπατήσει ἐκεῖ μέσα μιὰ φορά, νὰ τοῦ λέγῃ: «Εὖγε, εὖγε, διότι ὑπερασπίσθης ἡρωϊκὰ τὴν πατρίδα ποῦ ἐκινδύνευε καὶ ἐδόξασες τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα!...»

Ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος ἐγύρισε διὰ θαλάσσης εἰς Κωνσταντινούπολιν σὰν νὰ μὴν ἤθελε νὰ πατήσῃ ἄλλο χῶμα ἀφ' οὗ ἐπάτησε τὰ σκαλιὰ ὅπου ἀκούμπησε τὸ πόδι τοῦ Περικλέους, τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Σοφοκλέους.

Ὦ! Μακεδὼν Βουλγαροκτόνε Βασίλειε πῶς θ' ἀναστριχιάζῃ ἀπὸ θυμὸν ἡ σκόνη τῶν κοκκάλων σου, ὅταν ἀκούῃς ὅτι οἱ Βούλγαροι ἔρριψαν τὸ πεινασμένο μάτι τους ἕως κ' ἐπάνω εἰς τὴν πατρίδα σου!...

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

—

Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ἤτοι ὁ βυζαντινὸς ἢ μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμός, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἀπετέλει μέρος τῆς προτέρας κοσμοκρατορίας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ καὶ συνέκειτο ἐξ ἑλληνικῶν χωρῶν ἢ ἐκ χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξελληνίσθησαν, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἦσαν στενότατοι συγγενεῖς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀδελφοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες εἶχον κτίσει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς αὐτὰς ἀποικίας καὶ τέλος ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες εἶχον κατακτήσει, διοικήσει καὶ ἐκπολιτίσει τοὺς λαοὺς αὐτῶν. Ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν Ἰλλυριοὶ (Ἀλβανοί, Ἀρβανίται) καὶ Θρᾷκες ἦσαν ἐξηπλωμένοι μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ χερσόνησος ἐξετείνετο μέχρι τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου. Οἱ Ἠπειρῶται καὶ Μακεδόνες ἦσαν οἱ Ἑλληνικοὶ λαοὶ οἱ κατοικοῦντες τὸ βόρειον μέρος τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, οἱ δὲ κατοικοῦντες πέριξ αὐτῶν Ἰλλυριοὶ καὶ Θρᾷκες, συγγενέστατοι ὄντες πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐξηπλοῦντο πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ πέραν αὐτοῦ ἀκόμη. Οἱ γείτονες τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων Ἰλλυριοὶ καὶ Θρᾷκες ὄντες λαοὶ συγγενέστατοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τὴν μεγίστην καὶ ἰσχυροτάτην ἐκπολιτιστικὴν καὶ ἐξελληνιστικὴν δύναμιν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων διατελέσαντας διὰ διαφόρων ἐπιβοηθητικῶν περιστάσεων ἐξελληνίσθησαν, οἱ μὲν Θρᾷκες τόσον, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ οὐδὲν ἴχνος Θρακῶν σήμερον, ἀλλὰ νὰ εἶνε πάντες Ἕλληνες, οἱ δὲ Ἀλβανοὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ θεωρῶσι τὴν Ἑλλάδα μητέρα των, ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες Μακεδόνες καὶ Κρῆτες καὶ νὰ ζητῶσι νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ αὐτοῦ θερμοῦ καὶ ζωηροῦ πόθου, ὅπως καὶ οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ Κρῆτες.

Ἡ Ἰλλυρία (Ἀλβανία) κειμένη μεταξὺ Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας διετέλει ἀδιαλείπτως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐπιρροὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν νότια αὐτῆς ἐξελληνίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἠπειρωτῶν, ἐξ οὗ καὶ Ἑλληνικὴ Ἰλλυρία καὶ νέα Ἤπειρος ὠνομάσθη, τὰ δὲ ἀνατολικὰ αὐτῆς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τέλος οἱ ἐπὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Ἰλλυρίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων κτίσαντες πόλεις (ἀποικίας) Ἕλληνες, ἐξελλήνισαν τὰ δυτικὰ αὐτῆς. Οἱ Ἰλλυριοὶ λοιπὸν ὑπὸ τῶν πρὸς νότον Ἠπειρωτῶν, τῶν πρὸς ἀνατολὰς Μακεδόνων καὶ τῶν ἐπὶ τῶν δυτικῶν μερῶν αὐτῶν κτισάντων πόλεις Ἑλλήνων τοιουτοτρόπως ἐξελληνίζοντο· ἐξελληνίσθησαν δὲ ἔτι μᾶλλον, ὅταν ὁ Μακεδὼν βασιλεὺς Φίλιππος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέγας Ἀλέξανδρος κατέκτησαν τὴν Ἰλλυρίαν. Προσέτι δὲ ἐνῷ οἱ Ἰλλυριοὶ εἶχον ὑποστῆ μεγάλως τὴν ἰσχυρὰν ἐκπολιτιστικὴν καὶ ἐξελληνιστικὴν δύναμιν τῶν Ἑλλήνων, ὁ ἑλληνισμὸς στήσας τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔχων μέλος τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπαρχίαν Ἰλλυρίαν ἐθέρμανε διὰ τοῦ πυρὸς αὐτοῦ ὡς φιλόστοργος ἀδελφὸς τὸν πρεσβύτερον τοῦτον ἀδελφόν, τὸν Ἀλβανόν, καὶ ἐξελλήνισεν αὐτόν. Οἱ ἀδελφοὶ δὲ Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ συνηνωμένοι εἰς ἓν Ἑλληνικὸν κράτος, ὑπὸ ἕνα ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλέα, συνδεθέντες πλέον σφιγκτότατα καὶ ἀδελφικώτατα, ἑαυτίσθησαν, ἐγένεν. εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λαός, ἀρκετοὶ δὲ Ἀλβανοὶ ἐλθόντες εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα πρὸ 500 χρόνων ζῶσιν ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ ἀρχαῖοι Θρᾷκες, λαὸς συγγενέστατος τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἀποδεικνύουσιν οἱ Θρᾷκες ἀοιδοὶ Ὀρφεύς, Εὔμολπος, Μουσαῖος, Θάμυρις, περιεζωσμένοι πανταχόθεν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, πρὸς δυσμὰς μὲν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, πρὸς νότον δὲ καὶ ἀνατολὰς ὑπὸ τῶν εἰς τὰ νότια καὶ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Θρᾴκης κτισάντων πλείστας πόλεις Ἑλλήνων, ὧν μία ἦτο καὶ τὸ κτισθὲν ὑπὸ τῶν Μεγαριτῶν Βυζάντιον, τὸ ἔπειτα ὀνομασθὲν Κωνσταντινούπολις, ὑπέστησαν ἀρχαιότατα τὴν ἑλληνικὴν ἐπιρροήν, ἥτις ηὐξήθη, ὅταν ἡ Θρᾴκη κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἂν δὲ ἐμειναν καὶ μετὰ τοῦτο λείψανα Θρακῶν, ἴχνη τοῦ βίου καὶ τῶν ἐθίμων αὐτῶν ἐπελθοῦσα ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξερρίζωσε καὶ ἐξηφάνισεν αὐτά. Τὸ Ἑλληνικὸν Βυζάντιον κείμενον εἰς τὴν Θρᾴκην καὶ γενόμενον πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ (ἐξ οὗ καὶ τὸ κράτος ὠνομάσθη Βυζαντινόν, ὁ δὲ μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμός, Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς) ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, τοῦ ὁποίου ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, ὀνομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις, δὲν ἦτο δυνατόν, ἀφ' οὗ καὶ τὰ πλέον μακρυνὰ μέρη τοῦ βασιλείου ἐντελῶς ἐξελληνίσε, νὰ μὴ ἐξελληνίσῃ ἐντελῶς χώραν, ἡ ὁποία οὖσα σχεδὸν ἑλληνικὴ καὶ κειμένη πέριξ αὐτοῦ, ἦτο ἡ περισσότερον πάσης ἄλλης χώρας πλησιεστέρα πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἐπαρχία καὶ ἡ πρώτη δεχομένη τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐπιρροήν. Ἐν τῷ Βυζαντινῷ στρατῷ τὰ τάγματα τῆς Θρᾴκης μετὰ τῶν ταγμάτων τῆς Μακεδονίας ἀπετέλουν τὸ κράτιστον μέρος τοῦ στρατοῦ, εἰς πάσας δὲ τὰς σοβαρὰς καὶ κρισίμους περιστάσεις τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, εἰς πάντας τοὺς πολέμους καὶ τὰς ἐκστρατείας, πρῶτοι προσεκαλοῦντο καὶ ἐστέλλοντο πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος οἱ Θρᾷκες καὶ οἱ Μακεδόνες. Ἡ Θρᾴκη λοιπόν, τῆς ὁποίας σύνορα πρὸς βορρᾶν ἦτο ὁ Αἷμος, εἶχεν ἐξελληνισθῆ καθ' ὁλοκληρίαν ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἢ Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἦτο ἑλληνικωτάτη ἐπαρχία.

Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῇ διορατικῇ μεγαλοφυΐᾳ αὐτοῦ προβλέπων, ὅτι μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων τὸ μέλλον ἀνήκει εἰς τοὺς Ἕλληνας, βλέπων ὅτι τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἔπασχε γαγγραιναν καὶ ὅτι ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἀποκοπῇ, ὅτι τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτοῦ κατοικούμενον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἢ ὑπὸ ἐξελληνισμένων λαῶν ἐμφορουμένων τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἱστορίας, τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων καὶ κατορθωμάτων καὶ ἐγκλεῖον τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν, εἶχε δύναμιν ζωῆς καὶ ἐδείκνυε μεγάλα σημεῖα μέλλοντος, ὅτι ἐναγκαλισθὲν τὴν νέαν θρησκείαν, τὰ διδάγματα τοῦ Σωτῆρος, ὑποστηρίξαν καὶ διαδόσαν αὐτά, ἐλάμβανε νέαν ζωὴν καὶ δύναμιν, ταῦτα πάντα μελετήσας καλῶς ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔστησε τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ τοῦτο μὲν λαβὼν τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Βυζαντίου ἐδόθη εἰς ὅλον τὸν ἑλληνικὸν κράτος ὀνομασθὲν Βυζαντινόν.

Ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Θρᾴκη καὶ ἡ Ἀλβανία ἐντελῶς ἐξελληνίσθησαν, μολονότι τὸ κράτος ἐκεῖνο ἀδιακόπως περιεσπᾶτο ὑπὸ παντοίων βαρβάρων ἐχθρῶν, οἵτινες ὡς ὁρμητικὰ ῥεύματα ἔπιπτον ἐπ' αὐτοῦ, μολονότι ἀεννάως ἐπολέμει κατὰ τῶν πολυαρίθμων ἐχθρῶν αὐτοῦ, τῶν ἀπὸ βορρᾶ ἐπερχομένων καὶ ἐπιτιθεμένων διαφόρων Γοτθικῶν λαῶν καὶ Σλαβικῶν φυλῶν, τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἐπερχομένων Οὔννων καὶ Ἀβάρων, καὶ τῶν ἀπὸ Ἀνατολῆς καὶ Νότου ἀπὸ Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς προσβαλλόντων αὐτὸ Περσῶν καὶ Ἀράβων, εἰδωλολατρῶν καὶ Μωαμεθανῶν, ὑπερασπιζόμενον πατρίδα καὶ θρησκείαν, πολιτισμὸν καὶ Ἑλληνισμόν. Σύνορα δὲ τοῦ κράτους ἐκείνου πρὸς βορρᾶν ἦτο ὁ Δούναβις, ἡ δὲ μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἵμου χώρα, ἥτις τότε ἐκαλεῖτο Μοισία, κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν προγόνων τῶν σημερινῶν Βλάχων (Κουτσοβλάχων καὶ Σαρακατζαναίων καὶ Τζιντζάρων λεγομένων) καὶ Ἀρβανιτῶν, οἵτινες εἶχον ἀρχίσει ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ ἐξελληνίζωνται καὶ ἤθελον βεβαίως ἐξελληνισθῆ, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι λαοὶ οἱ ὑποτεταγμένοι εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀφρικῇ, ἐὰν δὲν ἤρχοντο ἐκ τῆς Ἀσίας νὰ καταλάβωσι τὴν χώραν ἐκείνην οἱ..... *Βούλγαροι.*

II

Οὕτως εἶχε τὸ Βυζαντινὸν ἢ Ἑλληνικὸν κράτος, εἰς τοιαύτην θέσιν εὑρίσκετο ὁ κέντρον τότε ἔχων τὴν Κωνσταντινούπολιν Ἑλληνισμός, ὅτε κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα, κατὰ τὸ 679 μ. Χ. ἦλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν κάτω Μοισίαν, (μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἵμου) τὴν ἐξ αὐτῶν ἔκτοτε Βουλγαρίαν ὀνομασθεῖσαν, οἱ *Βούλγαροι.*

Οἱ Βούλγαροι, λαὸς Ταταρικῆς καταγωγῆς ἐκ τῆς Ἀσίας προερχόμενος διὰ διαφόρων περιπλανήσεων καὶ σταθμῶν ἐπὶ τῆς Σκυθίας ἢ Σαρματίας, ἤτοι τῆς σημερινῆς μεσημβρινῆς Ῥωσίας ἔφθασαν καὶ κατεσκήνωσαν πρὸς βορρᾶν τοῦ Εὐξείνου πόντου (Μαύρης θαλάσσης). Ἐκεῖ διῃρέθησαν εἰς πέντε μέρη, ὧν τὰ μὲν τέσσαρα ἐζήτησαν ἀλλαχοῦ τύχην, ἓν δὲ ἦλθε καὶ ἔστησε τὰς σκηνάς του ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὰς εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν ἐκβολὰς αὐτοῦ καὶ ἐκεῖθεν ἤρχισε νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος καὶ νὰ διαπράττῃ ληστρικὰς ἐπιδρομάς. Ὁ τότε βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος ἐξεστράτευσε πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν ἄγων πεζικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις, ἀλλ' ἀτυχῶς ἠσθένησε καὶ ἀπῆλθε τοῦ στρατοπέδου πρὸς θεραπείαν καὶ ὁ στρατὸς περιῆλθεν εἰς ἀταξίαν καὶ παραλυσίαν παρεξηγήσας μάλιστα τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ. Οἱ δὲ Βούλγαροι ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης ὠφελούμενοι διέβησαν τὸν Δούναβιν καὶ κατεσκήνωσαν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς σήμερον καλουμένης Δοβρουτζᾶς. Οἱ ἐν Δοβρουτζᾷ στρατοπεδεύσαντες Βούλγαροι ἦσαν ὀλίγοι, ἀλλ' ὑποταξάντες ἢ μᾶλλον παραλαβόντες συμμάχους τοὺς πέριξ τῆς Δοβρουτζᾶς λαοὺς τῆς Μοισίας, τοὺς προγόνους τῶν σημερινῶν Βλάχων καὶ Ἀλβανῶν ἐξέτειναν τὸ κράτος αὐτῶν μέχρι τῆς Θρᾴκης, σύνορον δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Βουλγαρικοῦ κράτους ἦτο τὸ ὄρος ὁ Αἷμος. Οἱ Ἀσιανοὶ λοιπὸν καὶ βάρβαροι Βούλγαροι κατέλαβον ξένην χώραν, ἀνήκουσαν δικαιώματι κυριαρχίας εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ἐγκαταστάσεώς των ἐξεγείροντες τοὺς ῥηθέντας λαοὺς καὶ βοηθούμενοι ὑπ' αὐτῶν δὲν ἔπαυον διαβαίνοντες τὰ σύνορα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὸν Αἷμον καὶ διαπράττοντες ληστρικὰς ἐπιδρομὰς ἐπωφελούμενοι ἐκ τῶν μακρῶν καὶ μεγίστων πολέμων, τοὺς ὁποίους διεξήγαγε τὸ ἡμέτερον κράτος κατὰ ἰσχυροτάτων ἐχθρῶν. Μολονότι δὲ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς συνεκεντροῦτο εἰς τὴν Ἀσίαν, ἔνθα ἦτο τὸ θέατρον τοῦ πολέμου καὶ ἡρωϊκῶς ἠγωνίζετο κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, ἐν τούτοις οἱ μένοντες ὀλίγοι στρατιῶται εἰς τὴν Θρᾴκην ἤρκουν ἵνα καταδιώκωσιν αὐτοὺς φεύγοντας ἅμα τῇ ἐμφανίσει των καὶ εἰσβάλλοντες εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τιμωροῦντες αὐτοὺς βαρέως νὰ ἀναγκάζωσι νὰ περιορίζωνται καὶ νὰ ταπεινώνωνται. Ἀλλ' ὁ Ἀσιανὸς οὗτος λαός, καὶ περ ζῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, καὶ περ ζῶν πλησίον τῶν Ἑλλήνων, τοῦ τότε πλέον πεπολιτισμένου λαοῦ τοῦ κόσμου, καὶ περ πάντοτε πατασσόμενος καὶ φοβερὰ τραύματα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας λαμβάνων, ἐν τούτοις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποβάλῃ τὰς θηριώδεις αὐτοῦ ὁρμὰς καὶ τὰ ἔνστικτα, νὰ σωφρονισθῇ καὶ τραπῇ εἰς ἡσυχον καὶ εἰρηνικὸν βίον, ἀλλ' ἐξηκολούθει ζῶν τὸν πρότερον βίον καὶ εἰς πρώτην παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν ἐπανελάμβανε τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ ληστροπραξίας καὶ τὰ θηριώδη ἔργα. Μάτην ἔκλειον πρὸς τοὺς Βουλγάρους συνθήκας οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Τάταροι δὲν φυλάττουσι τοὺς ὅρκους, δὲν σέβονται τὰς συνθήκας. Μάτην ἐδίδαξαν αὐτοὺς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ὄντας εἰδωλολάτρας, τὸ φῶς τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ φωτίσῃ τὴν μαύρην καὶ σκοτεινὴν ψυχήν των· ὡς ὁ θερμανθεὶς ὄρις δαγκάνει πρῶτον τὸν εὐεργέτην του, οὕτω καὶ οἱ Βούλγαροι πρώτους ἔπληξαν τοὺς ἐκχριστιανίσαντας αὐτοὺς Ἕλληνας. Οἱ Βούλγαροι ἐξηκολούθουν φυλάττοντες τὰ βάρβαρα ἤθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν, ὧν ὅμοια μόνον εἰς τοὺς πλέον βαρβάρους λαοὺς τῆς Ἀφρικῆς δύναταί τις νὰ εὕρῃ σήμερον. Στυγερὰ ὠμότης, ἀπηνὴς ἀπανθρωπία, αἱμοχαρὴς ληστεία, ἁρπαγή, λεηλασία, φόνοι, αἰχμαλωσίαι, ἐμπρησμοί, πονηρία, δολιότης, ἐπιορκία, καὶ ἐν γένει ἡ φρικωδεστέρα θηριωδία καὶ ὁ ἔσχατος κτηνώδης βίος χαρακτηρίζουσι τὸν λαὸν τοῦτον. Τοιοῦτοι ὄντες καὶ εἰς τοιαύτας σχέσεις διατελέσαντες πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος οἱ Βούλγαροι διήγαγον ἐπὶ τριακόσια περίπου ἔτη, ὅτε ὁ ἡρωϊκὸς βασιλεὺς ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς ὑπέταξεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἑλληνικὸν σκῆπτρον.

III

Ὁ βασιλεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους Νικηφόρος Φωκᾶς περιπλακεὶς εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ μὴ δυνάμενος νὰ πολεμήσῃ αὐτοὺς ἕνεκα ἄλλων πολέμων αὐτοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τοὺς Ἄραβας τῆς Ἀσίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τοὺς Ἄραβας τῆς Σικελίας, ἡ ὁποία ὡς καὶ μέγα μέρος τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἀνῆκεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, ἐσκέφθη νὰ μεταχειρισθῇ κατ' αὐτῶν τοὺς Ῥώσους, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μισθῷ, ὡς μισθοφόροι, ἀνεδέχοντο νὰ ἐκτελέσωσι τὴν αὐτοκρατορικὴν ταύτην ὑπηρεσίαν, ὅπως καὶ ἄλλοι βάρβαροι λαοὶ ἐξεστράτευον ἐπὶ μισθῷ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Διὸ ἐπρότεινε περὶ τούτου εἰς τὸν τότε ἡγεμόνα τῶν Ῥώσων Σβιατοσλαῦον, ὅστις, προθύμως ἐδέχθη τὴν πρότασιν. Ἀλλ' ὁ Νικηφόρος ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προσώπου τοῦ σταλέντος μὲ τὰς προτάσεις εἰς τὴν Ῥωσίαν, διότι ὁ σταλεὶς πατρίκιος Καλοκύρης, υἱὸς τοῦ Διοικητοῦ τῆς Χερσῶνος (τῆς σημερινῆς Σεβαστουπόλεως, κειμένης εἰς τὰ νότια τῆς σημερινῆς Ῥωσίας, ἤτις ἦτο τότε ἐπαρχία τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους), ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ ἐπίβουλος, ἐπρότεινεν εἰς τὸν Σβιατοσλαῦον, οὐχὶ μόνον νὰ καταπολεμήσῃ χάριν τῶν Βυζαντινῶν τοὺς Βουλγάρους, ἀλλὰ καὶ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ ἑνώσῃ μὲ τὴν Ῥωσίαν τὴν Βουλγαρίαν, νὰ βοηθήσῃ δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Καλοκύρην εἰς τὸ νὰ ἁρπάσῃ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑποσχόμενος ἐὰν τὸν βοηθήσῃ καὶ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του, νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν πολλὰ χρήματα. Ὁ Σβιατοσλαῦος, ὅστις ἦτο υἱὸς τῆς Ὄλγας, ἡ ὁποία πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (τῷ 955) εἶχε μεταβῇ ἐκ Ῥωσίας εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ βαπτισθῇ αὐτοῦ, διότι ἐν Ῥωσίᾳ δὲν εἶχεν ἔως τότε διαδοθῇ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἦσαν εἰδωλολάτραι, ὀλίγοι δὲ χριστιανοί, εὐχαρίστως ἤκουσε τὰς ἰδιαιτέρας προτάσεις τοῦ ἀπεσταλμένου. Λαβὼν δὲ τὰ σταλέντα παρὰ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου χρήματα 115 κεντηνάρια χρυσίου ἤτοι 1,800,000 δραχμῶν, δι' ὧν ὡς ἀρχηγὸς μισθοφορικοῦ στρατοῦ ἐπληρώνετο, ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐντολὴν τοῦ Ἕλληνος αὐτοκράτορος καὶ ἐκστρατεύσας εἰς Βουλγαρίαν κατέλαβε μὲν αὐτὴν ὡς ἰδίαν ἐπαρχίαν, ἀλλ' ἀφῆκε τὸν Καλοκύρην νὰ ὀνειροπολῇ ἀδύνατα πράγματα καὶ νὰ κατέχῃ τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ὁ Νικηφόρος, ὅστις, ὀνόματι καὶ πράγματι τοιοῦτος, εἶχεν ἀναδειχθῆ νικηφόρος εἰς ὅλους τοὺς κατὰ τῶν ἰσχυροτάτων Ἀραβῶν πολέμους του.

Ὁ Νικηφόρος ὑπὸ τῶν ῥηθέντων Ἀραβικῶν πολέμων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκστρατεύσῃ ἀμέσως εἰς Βουλγαρίαν, ὅπως ἐκδιώξῃ ἐκεῖθεν τοὺς Ῥώσους, ὅτε δὲ μετά τινα χρόνον (969) ἠτοιμάσθη νὰ πράξῃ τοῦτο, ἐδολοφονήθη. Ἡ τιμὴ αὕτη ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Ἰωάννην Τσιμισκῆν.

VI

Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἔχων νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς Ἄραβας καὶ τοὺς ἐν Βουλγαρίᾳ Ῥώσους ἐπροτίμησε νὰ ἐκδιώξῃ πρῶτον τοὺς Ῥώσους ἐκ τῆς Βουλγαρίας, καθόσον οἱ Ἄραβες εἶχον ἀρκούντως πολεμηθῆ ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου· ἑτοιμάσας δὲ τὰ τῆς ἐκστρατείας παρήγγειλε πρῶτον εἰς τὸν Σβιατοσλαῦον νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Βουλγαρίαν, ἀλλ' ὁ θρασὺς Ῥῶσος ἡγεμὼν ὄχι μόνον δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Βουλγαρίαν, ἀλλὰ ἠπείλει καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὸ ὁ Τσιμισκῆς προέβη εἰς τὰ τοῦ πολέμου. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἀμέσως ἡ ἐκστρατεία ἕνεκα τοῦ χειμῶνος, προαπέστειλε τὸν Μάγιστρον Βάρδαν τὸν Σκληρὸν καὶ τὸν πατρίκιον Ἰωάν μετὰ δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς τὰ σύνορα τῆς Θρᾴκης καὶ Βουλγαρίας, δηλαδὴ εἰς τὸν Αἷμον, ὅπως ἐνεργήσωσιν ἐκεῖ τὰ προκαταρκτικὰ τοῦ πολέμου, ὃν ἔμελλε νὰ διεξαγάγῃ ὁ ἴδιος βασιλεὺς ἅμα ἤρχιζεν ἡ ἄνοιξις.

Οἱ Ῥῶσοι μαθόντες τὴν εἰς τὸν Αἷμον ἄφιξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐβάδισαν κατ' αὐτοῦ ἔχοντος μεθ' ἑαυτῶν καὶ Βουλγάρους καὶ Οὔγγρους, ἐν ὅλῳ τριάκοντα χιλιάδες ὄντες. Ὁ ἀγὼν ἦτο ἄνισος· δέκα χιλιάδες Ἑλλήνων ἐπρόκειτο νὰ πολεμήσωσι κατὰ τριάκοντα χιλιάδων Ῥώσων, Βουλγάρων καὶ Οὔγγρων. Ἀλλ' ὁ Ἕλλην στρατηγὸς Σκληρὸς δὲν ἐδίστασεν οὐδὲ στιγμὴν νὰ δεχθῇ τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα. Διαιρέσας τὸν στρατόν του εἰς τρεῖς μοίρας καὶ κρύψας τὰς δύο εἰς τὸ δάσος ὥρμησε κατὰ τῶν Ῥώσων μετὰ τριῶν χιλιάδων μόνον. Ἐνῷ δὲ προπορευόμενος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐπήρχετο ἀκράτητος κατὰ τῶν πολεμίων αὐθάδης Ῥῶσος ἐφορμᾷ κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ στρατηγοῦ, ὁ νεώτατος, ἀλλὰ πελώριος καὶ ῥωμαλεώτατος Κωνσταντῖνος, δι' ἰσχυροτάτου κτυπήματος φονεύει τὸν θρασὺν Ῥῶσον. Ἡ πάλη ὑπῆρξε πεισματωδεστάτη· αἱ τριάκοντα χιλιάδες Ῥῶσοι, Βούλγαροι καὶ Οὔγγροι ἠσχύνοντο νὰ ὑποχωρήσωσιν ἀπέναντι τριῶν χιλιάδων Ἑλλήνων, οἱ δὲ

Ἕλληνες δὲν ἐξέταζον ἂν ἦσαν ὀλίγοι, ἀλλ' ἐδιδάχθησαν παρὰ τῶν πατέρων ἢ νὰ ἀποθνήσκωσιν ἢ νὰ νικῶσι. Τότε τῇ διαταγῇ τοῦ στρατηγοῦ αἱ σάλπιγγες καὶ τὰ τύμπανα ἐκάλεσαν ἔξω τοῦ δάσους τοὺς ἐνεδρεύοντας Ἕλληνας, οἵτινες ἐκ τῶν ὄπισθεν προσβαλόντες τοὺς ἐχθροὺς ἐνέσπειραν τὸν τρόμον εἰς αὐτοὺς καὶ ἐπήνεγκαν τὴν ἀταξίαν, σύγχυσιν καὶ ὑποχώρησιν. Εἷς Ῥῶσος ἡγεμὼν διακρινόμενος ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ διὰ τὸ πελώριον αὐτοῦ ἀνάστημα προσεπάθησε νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν φυγήν, ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Σκληρὸς δι' ἰσχυροτάτου κτυπήματος, δι' οὗ ἔσχισεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῆς ζώνης τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἔρριψε κατὰ γῆς τὸν νέον Γολιάθ, ὅπερ ἰδόντες οἱ ἐκπεπληγμένοι καὶ ἔντρομοι Ῥῶσοι καὶ λοιποὶ βάρβαροι ἐτράπησαν νῦν εἰς ἄτακτον καὶ αἰσχροτάτην φυγήν. Οἱ Ἕλληνες μέχρις ἑσπέρας καταδιώκοντες αὐτοὺς ἐπροξένησαν μέγιστον φόνον, ἀληθῆ πανωλεθρίαν.

Ἐνῷ δὲ αἱ ἀπάρχαι τοῦ πολέμου τούτου ἦσαν αἴσιαι, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ συνεκέντρου καὶ ἐγύμναζε τὸν στρατὸν παρασκευάζων τὸν ὄλεθρον τῶν Ῥώσων, αἴφνης ἠγέρθη στάσις κατ' αὐτοῦ. Ὁ Τσιμισκῆς ἠναγκάσθη νὰ ἀνακαλέσῃ ἐκ τοῦ Ῥωσικοῦ πολέμου τὸν στρατηγὸν Σκληρὸν καὶ νὰ στείλῃ κατὰ τοῦ στασιάσαντος Βάρδα Φωκᾶ, ὅστις καὶ ὄντως κατέστειλε τὴν στάσιν ταύτην. Ἐκ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ στρατηγοῦ Σκληροῦ ὠφελούμενοι οἱ Ῥῶσοι καὶ Βούλγαροι καὶ θρασυνθέντες ἐπέπιπτον κατὰ τῶν ἀνυπερασπίστων καὶ ἀπροφυλάκτων χωρίων τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ διήρπαζον αὐτά. Ἀλλ' ὁ ταχὺς ὡς ἀστραπὴ Σκληρὸς καταβαλὼν τοὺς στασιαστὰς ἔσπευσε νὰ περιστείλῃ τοὺς βαρβάρους τούτους. Δυστυχῶς ὁ χειμὼν εἶχεν ἐπέλθει καὶ ἡ ἐκστρατεία ἐμποδιζομένη ἐκ τούτου ἀνεβλήθη διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔαρ.

V

Τῇ 28 Μαρτίου (971), τέσσαρας ἡμέρας πρὸ τῆς μεγάλης ἑβδομάδας, ἀπεφασίσθη νὰ ἐξέλθῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ στρατὸς καὶ νὰ ἐκπλεύσῃ ὁ στόλος. Ὁ στρατὸς κατέλαβε τὰς ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς Ἁγίας Σοφίας ὁδοὺς καὶ πλατείας καὶ ἦτο παρατεταγμένος ὡς ἐπὶ μάχην, ὁ δὲ στόλος ἐκ 300 πυρφόρων πλοίων συγκείμενος, ὡπλισμένος διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑγροῦ πυρός, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἡ σημερινὴ τορπίλλη, ἀνεπέτασε τὰ ἱστία αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ στρατὸς ἦτο ὀλίγος, μόνον τριάκοντα χιλιάδες, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος μετὰ τριάκοντα πέντε χιλιάδων μόνον Ἑλλήνων ὑπέταξε τὸν τότε γνωστὸν κόσμον.

Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης πορευθεὶς διὰ μέσου τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν καὶ ἐκεῖ ζητήσας τὴν θείαν βοήθειαν διηυθύνθη ἔπειτα συμπαρακολουθοῦντος τοῦ στρατοῦ, ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὸν στόλον. Τούτου γενομένου διέταξεν ὅπως ἐκπλεύσῃ ὁ στόλος εἰς Μαύρην θάλασσαν καὶ Δούναβιν, ἵνα ἐμποδίσῃ τοὺς Ῥώσους νὰ φύγωσιν εἰς Ῥωσίαν, ἀμέσως δὲ ἀνεχώρησε καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ταχέως φθάσας ἐκεῖ καὶ διελθὼν τὰ στενὰ τοῦ Αἵμου ἐβάδισε κατὰ τῆς πρωτευούσης τῆς Βουλγαρίας Πραισθλάβας. Ὁ Σβιατοσλαῦος ἔλειπεν εἰς Δορύστολον (Σιλίστριαν) μετὰ τοῦ περισσοτέρου στρατοῦ, ἀλλ' ἦσαν ἐκεῖ εἷς τῶν πρώτων Ῥώσων ἡγεμόνων, ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων καὶ ὁ ἥρως τοῦ δράματος τούτου Καλοκύρης μετ' ἀρκετοῦ στρατοῦ ἐκ Ῥώσων καὶ Βουλγάρων, οἵτινες ἐξελθόντες τοῦ φρουρίου ἐζήτουν νὰ ἀποκρούσωσι τὸν ἐπερχόμενον Ἑλληνικὸν στρατόν. Μόλις δὲ ἤρχισεν ἡ μάχη ἐτράπησαν εἰς ἐπονείδιστον φυγὴν μὴ δυνηθέντες νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἀκατάσχετον ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων, ἀπολέσαντες 8,500 ἄνδρας. Μετὰ τοῦτο ὁ προδότης Καλοκύρης ἐδραπέτευσε διὰ νυκτὸς εἰς Δορύστολον, τὴν δὲ πρωΐαν ὁ βασιλεὺς ἐπολιόρκησε τὸ φρούριον καὶ διέταξε τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν αὐτοῦ. Στηθεισῶν τῶν κλιμάκων δεκακοκταετὴς νεανίας, ὁ Θεοδόσιος Μεσονύκτης, σύρας τὸ ξίφος καὶ θέσας ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τὴν ἀσπίδα ἀναβαίνει μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου, κτυπᾷ τὸν πρῶτον ἀντιστάντα Ῥῶσον καὶ οἱ Ἕλληνες βλέπουσι παρευθὺς τὴν ῥωσικὴν κεφαλὴν ἀσπαίρουσαν πρὸ τῶν ποδῶν των. Ἀμέσως πλεῖστοι ἐν ἀλαλαγμῷ ἀναβαίνουσι τὰς κλίμακας, ἀποδιώκουσι τοὺς Ῥώσους ἐκ τῶν ἐπάλξεων, ἀνοίγουσι τὰς πύλας τοῦ φρουρίου καὶ ὅλος ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὡς χείμαρρος χύνεται εἰς τὴν πόλιν καὶ προξενεῖ ὄλεθρον καὶ φρίκην εἰς τὸν ἐχθρόν. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Βορίς, ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, συλλαμβάνονται καὶ ὁδηγοῦνται ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὅστις φέρεται πρὸς αὐτοὺς ὡς εὐγενὴς Ἕλλην. Ἀλλ' ἑπτακόσιοι Ῥῶσοι καὶ Βούλγαροι ὀχυρωθέντες εἰς τὰ ἀνάκτορα καταβάλλουσι τελευταίαν ἀντίστασιν, πλὴν περικυκλωθέντες ὑπὸ τοῦ Σκληροῦ κατακόπτονται, ὀλιγίστων μόνων διαφυγόντων μετὰ τοῦ Ῥώσου ἡγεμόνος Σφεγγέλου εἰς Δορύστολον. Καὶ οὕτω ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀναχωρήσεώς του, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν τῆς εἰς Πραισθλάβαν ἀφίξεώς του, οὖσαν καὶ μεγάλην πέμπτην, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἦτο κύριος τῆς πρωτευούσης τῆς Βουλγαρίας.

Ἀναπαύσας ὁ Τσιμισκῆς τὸν στρατόν του ἐπί τινας ἡμέρας εἰς Πραισθλάβαν καὶ τελέσας τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἀπῆλθε κατὰ τοῦ Σβιατοσλαύου, εἰς ὃν μάτην ἐκ νέου ἐμήνυσε νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς Βουλγαρίας· κυριεύσας δὲ τὰς καθ' ὁδὸν Βουλγαρικὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια ἔφθασε πρὸ τοῦ Δορυστόλου. Οἱ Βούλγαροι, οἱ ὁποῖοι συμμορφοῦνται πάντοτε μὲ τὰς περιστάσεις, νῦν συνετάσσοντο μετὰ τῶν νικητῶν Ἑλλήνων, οὗ ἕνεκα ὁ Σβιατοσλαῦος τριακοσίους ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἐξ αὐτῶν ἀπεκεφάλισε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἔκλεισεν εἰς εἱρκτήν.

Εἰς τὸ Δορύστολον συνεκεντρώθησαν ἑξήκοντα χιλιάδες στρατοῦ, ἐνῷ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς μόλις ἔφθανε τὸ ἥμισυ αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδόλως τοῦτο ἠλάττωσε τὸ θάρρος τοῦ ἀνδρείου Τσιμισκῆ καὶ τῶν γενναίων στρατιωτῶν του. Ὁ Σβιατοσλαῦος ἐδοκίμασε νὰ πολεμήσῃ πρὸ τοῦ τείχους τῶν Δορυστόλου κατὰ τῶν ἐπερχομένων Ἑλλήνων, οἵτινες καί περ κεκοπιακότες ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐδέχθησαν προθύμως νὰ πολεμήσωσι πρὸς τὸν διπλάσιον ἐχθρόν. Ἦτο ἡμέρα αἰσία διὰ τοὺς χριστιανοὺς Ἕλληνας, ἡ ἑορτὴ τοῦ τροπαιοφόρου Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ πάλη ὑπῆρξε μακρὰ καὶ πεισματώδης· οἱ Ῥῶσοι ἐπολέμουν μετὰ λύσσης ἀγρίου λαοῦ, οἱ δὲ Ἕλληνες μετὰ πολεμικῆς τέχνης καὶ ἐμπειρίας· ἠγωνίσθησαν μεθ' ἡρωϊκῆς ἀνδρείας καὶ καρτερο ψυχίας. Μέχρι δείλης ὀψίας οἱ Ῥῶσοι ἀνθίσταντο ἀκόμη· ἀλλὰ τότε ὁ βασιλεὺς παρορμήσας τὸν στρατόν του καὶ ῥιφθεὶς μεθ' ὅλου τοῦ ἱππικοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν φέρει τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ βασιλεὺς ἔφιππος, προπορευόμενος τοῦ στρατοῦ του καὶ δίδων εἰς αὐτὸν τὸ παράδειγμα, τρέχει ἀκράτητος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, σπεύδει πρῶτος πρὸς τὴν νίκην· αἱ σάλπιγγες σαλπίζουσι τὸ θούριον, ὁ στρατὸς βλέπων τὸν βασιλέα του προκινδυνεύοντα ἀλαλάζει καὶ ἐπιπίπτει μετ' ἀκατασχέτου ὁρμῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν· οἱ Ῥῶσοι δὲν δύνανται να ἀνθέξωσιν εἰς τὴν φοβερὰν ὁρμήν, τρέπονται εἰς ἄτακτον φυγήν, συνωστίζονται ἀλληλοπατούμενοι πρὸς τὸ φρούριον, τὸ δὲ ἑλληνικὸν ξίφος θερίζει ἀνηλεῶς αὐτούς. Ἐνῷ δὲ θρῆνος καὶ ὀδυρμὸς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ φρουρίου, εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἀντηχοῦσι παιᾶνες, ψάλλονται ἐπινίκια, ἀνευφημεῖται ὁ ἥρως βασιλεύς, προβιβάζονται οἱ ἀνδραγαθήσαντες καὶ βραβεύονται καὶ ἐπαινοῦνται οἱ στρατιῶται.

Τὸ Δορύστολον ἀπὸ τὴν ἐπιοῦσαν τῆς μάχης ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ ξηρᾶς, μετ' ὀλίγας ἡμέρας δὲ φθάσαντος καὶ τοῦ στόλου διὰ τοῦ Δουνάβεως, καὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἐχθρὸς ἦτο περικυκλωμένος πάνταχόθεν. Τοῦ στρατοπέδου διῃρημένου εἰς δύο μέρη τὸ ἀνατολικὸν κατεῖχον οἱ Θρᾷκες καὶ Μακεδόνες Ἕλληνες, οἵτινες ἐπολέμουν καὶ τότε ὅπως θὰ πολεμήσωσι καὶ σήμερον.

Οἱ Ῥῶσοι πολιορκούμενοι τοιουτοτρόπως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐδοκίμασαν μὲν νὰ κάμωσι μερικὰς ἐξόδους, ἀλλὰ ταχέως ἠναγκάζοντο νὰ κλείωνται πάλιν εἰς τὸ φρούριον, εἰς μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθη καὶ ὁ Ῥῶσος ἡγεμὼν Σφέγγελος, διεκρίθη δὲ ὁ Ἕλλην Θεόδωρος Λαλάκων. Διὰ τοῦτο περιωρίσθησαν εἰς τὸ νὰ ἀποκρούωσιν ἀπὸ τοῦ φρουρίου τὰς προσβολὰς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἡ ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως χώρα, ἡ Βουλγαρία, εἶχεν ὑποταχθῆ εἰς τὸν βασιλέα Ἰωάννην, τὰ δὲ πέραν αὐτοῦ ἐν Δακίᾳ φρούρια εἶχον παραδοθῆ καὶ ἤδη περιεμένετο ἡ παράδοσις τοῦ Δορυστόλου, ὅπως τελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς ἐκστρατείας. Ἐν τούτοις οἱ Ῥῶσοι ἐδοκίμασαν δύο τελευταίας ἐξόδους, ἀλλὰ καὶ εἰς ταύτας δεινῶς ἡττήθησαν καὶ κατεδιώχθησαν εἰς τὸ φρούριον καὶ οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσαν

εἰ μὴ νὰ ἀπολέσωσι πλείστους ἄνδρας, μάλιστα κατὰ τὴν δευτέραν ἔξοδον, δέκα πέντε χιλιάδας, νὰ φονευθῇ μέγας Ῥῶσος ἡγεμών, δεύτερος μετὰ τὸν Σβατοσλαῦον, ὁ πελώριος Ἰκμωρ, νὰ δείξῃ πάλιν τὸν ἡρωϊσμὸν καὶ τὴν ἀτρόμητον καρδίαν αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης προκινδυνεύων ἐν τῇ μάχῃ καὶ νὰ δοξασθῇ ὁ σωματοφύλαξ τοῦ βασιλέως, ὁ λεοντόκαρδος καὶ ῥωμαλεώτατος Ἀνεμᾶς, καὶ νὰ λαφυραγωγήσωσι χιλιάδας ἀσπίδων καὶ ξιφῶν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται.

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς τελευταίας ἐξόδου ὁ Σβιατοσλαῦος συντετριμμένος καὶ τεταπεινωμένος ἔστελλε πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην προτείνων τὴν παράδοσιν τοῦ Δορυστόλου καὶ τὴν ἐκχώρησιν ἐκ τῆς Βουλγαρίας, καὶ ζητῶν νὰ ἀφεθῇ ἐλευθέρα εἰς αὐτὸν μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν Ῥωσίαν. Τοῦ βασιλέως δεχθέντος τοὺς ὅρους ἀπῆλθον οἱ Ῥῶσοι, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑξήκοντα χιλιάδων Ῥώσων ἐσώζοντο μόνον εἴκοσι δύο χιλιάδες. Ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Ῥωσίαν, διότι ἐπιτεθέντες κατ' αὐτῶν, διαβάντων τὸν Δούναβιν, πολυάριθμοι Πατζινάκαι ἐνεδρεύοντες, ἐφόνευσαν σχεδὸν πάντας μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Σβιατοσλαύου.

Τοιουτοτρόπως ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης καταπολεμήσας ἐντὸς ὀλίγου χρόνου τοὺς Ῥώσους καὶ ἐκδιώξας ἐκ τῆς Βουλγαρίας, καὶ ὑποτάξας καὶ τοὺς Βουλγάρους εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σκῆπτρον ἐπανῆλθε νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Λαμπρὰ δὲ ὑποδοχὴ ἀνέμενεν ἐκεῖ τὸν ἔνδοξον βασιλέα. Θριαμβεύσας διὰ τῶν καταστολίστων ὁδῶν τῆς πρωτευούσης, μίαν συνεχῆ ἀψίδα ἀποτελουσῶν, ἔφθασεν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, ἔνθα εἰσελθὼν ἀπέδωκε τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχαριστηρίους εὐχάς. Καταθέσας δὲ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης τὸ Βουλγαρικὸν στέμμα ὡς ἀφιέρωμα, μετέβη εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔνθα ἐκάλεσε τὸν αἰχμάλωτον ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων Βορίς νὰ ἀποθέσῃ τὰ παράσημα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Ἐκτοτε δὲ ἡ Βουλγαρία ἐδιοικήθη ὡς Ἑλληνικὴ ἐπαρχία.

Σ. Γ. Παναγιωτοπουλος.

ΕΝΑΡΞΙΣ

ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ 1821

ΕΝ ΚΡΗΤΗ.

Συνέχεια ἰδὲ σελ. 436.

Ἐν τῷ γυμνῷ καὶ στενῷ τούτῳ χώρῳ (τοῦ Καψαλαὶ) περικυκλωθεὶς ὁ Ντελῆς μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, τῶν σφαιρῶν ὡσεὶ βροχὴ ἐπιπιπτουσῶν, καὶ μηδὲν ἄλλο, εἰμὴ τοὺς καπνοὺς καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν ἑαυτοῦ ἐχθρῶν βλέπων, ἀπεδεκατίζετο καὶ ἠφανίζετο ἀδιακόπως, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐφωδιασμένος προσηκόντως, καὶ τοὺς ἐκλεκτοτέρους τοῦ Ἡρακλείου ἄνδρας ὁδηγῶν, ἀντεμάχετο ἐρρωμένως, καὶ ἀνθίστατο ἀπελπιστικῶς· οἱ δ' ἀντίπαλοι αὐτοῦ βλέποντες τὴν ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν καὶ τόλμην του, προὔτειναν εἰς αὐτὸν νὰ παραδώσῃ τὰ ὅπλα, καὶ νὰ ἀπέλθῃ, ὅθεν ἐβούλετο ἀβλαβῶς· ἀλλ' ὁ Ντελῆς μεθ' ὑπερηφανείας ἀπελάκτισε τὰ προταθέντα λέγων. «Ὥστε νὰ βράζῃ αἷμα εἰς τοῦ Ντελῆ Μουσταφᾶ τσῆ φλέγες, καὶ ὥστε νἄχῃ ἕνα στρατιώτη δὲν παραδίδει τ' ἄρματα 'ς τὸ γκιαούρη». Εἶτα δ' ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἵππου του ζιφήρης καὶ καλπάζων περιήρχετο ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ στρατοπέδου του ἄχρι τοῦ ἑτέρου ἐνθαρρύνων καὶ ἐπιτάσσων τοὺς ἰδίους στρατιώτας ἀφόβως. Ἐξαφθέντες δὲ διὰ τὴν ἰταμότητα καὶ τὸ θράσος αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον οἱ ἀντίπαλοι, καὶ δι' ἐπικουριῶν ἀδιαλείπτως ἐνισχυόμενοι ἔτι στενώτερον συνέσφιγγον καὶ περιεζώννυον αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μάχη ἐξηκολούθει ἐπὶ πολὺ πεισματώδης καὶ φονική, αἱ τοῦ Ντελῆ δυνάμεις ἐφθείροντο ἀενάως καὶ ἔπιπτον χαμαί, τὸ δὲ ἔδαφος ἐφαίνετο ἠμικεκαλυμμένον ὑπὸ πτωμάτων κειμένων ἐκτάδην τῇδε κἀκεῖσε. Τέλος δ' ἀπελπισθέντες οἱ πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐν βίᾳ καὶ τάχει ἐγκατελίμπανον τοὺς ἵππους, τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ πολεμεφόδιά των καὶ προσήρχοντο εἰς τοὺς πόδας τοῦ βράχου, πρὸς ὃν μετ' οἰκτιρμοῦ καὶ ἐλέους οὕτως εἰπεῖν ἠτένιζον, «ἁμάν, ραμπῆ μου», βοῶντες.

Εἶτα δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ντελῆς ἐγκαταλείψας ἐπὶ τέλους ἐγκεχαλινωμένον τὸν ἵππον του κατέφυγεν εἰς τὸν βράχον καὶ ἐξ αὐτοῦ προσεδόκα τὴν σωτηρίαν του. Ἐγγὺς δὲ προσερχόμενος, ἔτυχεν ἐφ' ὑψώματός τινος πεπαλαιωμένην τινὰ κάμινον καὶ ἰδὼν ὅτι ἐκεῖ πλησίον τριάκοντα τῶν ἑαυτοῦ ἑταίρων κατεῖχον μάνδραν τινὰ ἐξ ἧς ἀπέκρουον ἄχρι τοῦ νῦν ἀσφαλῶς τοὺς χριστιανούς, εἰσεπήδησε παρευθὺς εἰς τὴν κάμινον μετ' ἐννέα στρατιωτῶν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ μὲν τριάκοντα ἐξεβλήθησαν καὶ ἐπὶ τῇ ὄψει αὐτοῦ ἐφονεύθησαν, οὗτος δὲ κατέχων δεσπόζουσαν θέσιν ἀτρομήτως ἀνθίστατο καὶ ἀπέκρουε πᾶσαν προσβολὴν καὶ ἐπίθεσιν τῶν πολεμίων του, οἵτινες ἐκτιμῶντες τὴν ἀνδρείαν του καὶ βλέποντες ὅτι ἄνευ ἀπωλείας ἀνδρείων μαχητῶν, ἡ σύλληψις ἢ ὁ θάνατός του ἦτο ἀδύνατος, προὔτειναν εἰς αὐτὸν ἐκ δευτέρου τὴν παράδοσιν τῶν ὅπλων, ἀλλ' οὗτος οὐδὲ νἀκούσῃ κἂν τὸ τοιοῦτον ἔστερξεν· ὅθεν ἀπεφάσισαν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν μόνον νὰ ἐπιτίθωνται κατ' αὐτοῦ, ὅπως στρέψῃ πρὸς στιγμὴν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ. Ὅτε μετὰ ταῦτα εἰς καλόγηρος τῆς περιωνύμου Μονῆς Πρέβελη, ὁ Μισαὴλ Παγώνης καὶ ὁ Ἰωάννης Τσουδερὸς μετὰ τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Μύρθιο Νικολάου Τσανουδάκη ἐκβαλόντες τὰ ὑποδήματά των καὶ συσφίγξαντες περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτὰ ἀνῆλθον ἀναρριχώμενοι ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν βράχον καὶ διὰ μιᾶς ἔστρεψαν ἐπὶ τὰ νῶτα αὐτοῦ τὰ ὅπλα «Κάτω, κάτω τ' ἄρματα, μπουρμᾶ!» μανιωδῶς κραυγάζοντες, ἐξαλλος γενόμενος καὶ στραφεὶς πρὸς τούτους εἶπεν. «Ὄχι, μπρέ, ἂν εἶστε ἄντρες, σκοτώσετέ με, μὰ μὴ μοῦ πάρετε τ' ἄρματα ζωντανοῦ». Ἀλλ' ἐπειδὴ τῷ εἶχον ἐκλείψει τὰ φυσίγγια, ἐβιάσθη καὶ ἐξέτεινε μετὰ ζεναγμοῦ τὴν χεῖρα δίδων τὴν λαζαρίνα του εἰς τὸν Τσουδερόν· ἐπειδὴ δὲ προὔβαλε κατ' αὐτοῦ τὸ στόμιον, ἀμέσως οὗτος εἶπεν εἰς αὐτόν. «Ὄχι, μωρέ, ἔτσι, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ καλύκι γύρισε δός μού την», καὶ διὰ μιᾶς ἔστρεψε καὶ τὴν ἔδωκε· παρευθὺς δὲ καὶ ὁ καλόγηρος τοῦ εἶπε, «Ἄϊντε βγάλε γλήγορα τσῆ μπιστόλες καὶ τὸ μαχαῖρι, δός τα καὶ εἰς ἐμένα, κ' ἔβγα ἔξω γιαμνὰ ἀπὸ τὸ καμίνι», οὗτος δὲ ἀμέσως ἐκβαλὼν αὐτὰ ἀπὸ τῆς ζώνης του τὰ ἔδωκε δακρύων τῷ καλογήρῳ καὶ ἐξῆλθε περίλυπος τῆς καμίνου, ἔνθα ἔτρεξε παρευθὺς πλῆθος πολὺ τῶν πολεμίων του, ἵνα ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἴδῃ τὸν ἤδη ζωγρηθέντα ἑξακοσιοστὸν ἀρχηγὸν τοῦ Ἡρακλείου, θαυμάζον τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν ἀνδρείαν του.

Ἐν δὲ τῷ μεταξύ, χαλαρωθείσης οὕτω τῆς μάχης οἱ ὑπολειπόμενοι Τοῦρκοι ἀνήρχοντο δι' ἀναρριχήσεως ἐπὶ τὸν βράχον καὶ λαβόντες ἐνταῦθα θέσιν ἀσφαλῆ ἐμάχοντο ἀπελπιστικῶς· μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀνακαλύψαντες ἀτραπόν τινα, δι' ἑνὸς κυνηγετικοῦ κυνός, ὃν ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου Σπῆλι εἶχε προλαβόντως ὁ κύριός του ἀγοράσει, ἤρξαντο ἀνὰ ὀλίγοι νὰ φεύγωσι βραδέως καὶ προφυλακτι κῶς διότι τὸ στενὸν καὶ κρημνῶδες τῆς ἀτραποῦ παρεκώλυε τὴν ἐν συνόλῳ καὶ ἐν τάχει ἀπόδρασιν αὐτῶν· ἔστι μάλιστα θέσις, ἣν ἐφαίνετο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ διέλθῃ τις ἄνευ τῆς βοηθείας ἑτέρου, ὥστε ἠναγκάζετο νὰ πατήσῃ ἐπὶ τῶν ὤμων, ἢ τῆς ῥάχεως ἄλλου, ὅπως ἀνέλθῃ καὶ σωθῇ. Ἀλλ' ἐν τούτοις οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν κατέχοντες τὴν ἀπαντικρὺ θέσιν, ἀδιακόπως ἐτίτρωσκον θανατηφόρως καὶ ἐφόνευον αὐτούς, ὥστε ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ στιγμῇ ἔβλεπέ τις τέσσαρα καὶ πέντε πτώματα κατακυλινδούμενα ἐκ τῶν στέρνων τοῦ βράχου αἱματόφυρτα εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ. Τέλος δὲ ἐξ ὅλης τῆς στρατιᾶς τοῦ Ντελῆ Μουσταφᾶ, ἀποτελούσης τὸν ἀριθμὸν τριῶν χιλιάδων καὶ ἐπέκεινα ἀνδρῶν, μόλις ἐσώθη τὸ τρίτον αὐτῆς, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα τῆς εὐστόχου ἐκλογῆς τῆς θέσεως ταύτης, τῆς προκαταλήψεως τῶν πέριξ ὑψωμάτων, καὶ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεώς των ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν τριάκοντα ἑπτά.

Μετὰ δὲ ταῦτα, οἱ νικηταὶ σκυλεύσαντες τὰ ὅπλα, καὶ λαβόντες τὰς ἀποσκευὰς ἐπανέκαμπτον εἰς Ἅγιον Ἰωάννην τὸ Καϋμένον χωρίον κείμενον ἐγγὺς τῆς φαραγγος τοῦ Κοτσιφοῦ ἔνθα περὶ τὴν πρωΐαν τῆς ἰδίας ἡμέρας εἶχον νικήσει καὶ τὴν στρατιὰν τῶν Ῥεθυμνίων, καὶ ὅπου ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς, ὡς ἐρρήθη, ἔπεσε μαχόμενος, ὁδηγοῦντες νῦν αἰχμάλωτον καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἑτέρας ἀφ' Ἡρακλείου στρατιᾶς Ντελῆ Μουσταφᾶ.

Πολλὰ δέ, περὶ ἀμφοτέρων τῶν ἀρχηγῶν τούτων, ἐξ ὅσων εἶχον ἐκ τῶν προτέρων ἀφορμάς, καὶ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἰδιοτήτων ἑκάστου, ὡμίλουν μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἀπορίας καθ' ὁδὸν οἱ Ἕλληνες μαχηταί, καθότι ἐθεω-

ροῦντο μὲν ἀμφότεροι ἐξίσου Τοῦρκοι φανατικοὶ καὶ ἀτίθασσοι, ἐπίσης δὲ καὶ ἐξίσου ἀνδρεῖοι, ἀλλὰ διέφερον πολὺ κατὰ τὴν νοημοσύνην, διότι ὁ μὲν Ἰσμαὴλ ἐφημίζετο ὡς νουνεχέστερος καὶ δεξιώτερος στρατηγός, ἀλλ' ἦτο λίαν κοντὸς τὸ σῶμα, ὁ δὲ Μουσταφᾶς τοὐναντίον εἶχε παράστημα ὑψηλόν, ὡραῖον καὶ μεγαλοπρεπές, „δασὺν καὶ ξανθὸν τὸν μύστακα καὶ μέλανας τοὺς ὀφθαλμούς.

[Ἕπεται τὸ τέλος.]

Ο ΛΑΣΚΑΡΙΣ

Ἐν ἔτει 1453 ἰταλοί τινες εὐπατρίδαι μετέβησαν εἰς Σικελίαν ὅπως ἴδωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ ὄρος Αἴτναν, οὗτινος αἱ καπνίζουσαι κορυφαὶ ἑλκύουσιν ἀπὸ τόσων αἰώνων τὴν περιεργίαν τῶν περιηγητῶν. Ἦσαν νέοι ἐκ Βενετίας καὶ Φλωρεντίας σπουδάσαντες τὴν σχολαστικὴν ὑπὸ δεξιωτάτους διδασκάλους, ἠπίσταντο τὰ λατινικὰ γράμματα καὶ ἐστιχούργουν ἐνίοτε εἰς δημώδη γλῶσσαν. Σοφοὶ δὲ καὶ εὐγενεῖς ὡς ἦσαν, ἡ Σικελία ἐφαίνετο αὐτοῖς τόπος βάρβαρος, ἐν ᾧ οὐδὲν ἀνεμίμνησκε τὰς ὡραίας τῆς Ἰταλίας πόλεις καὶ τὴν πλουσίαν ἐμπορίαν τῆς Γενούης καὶ Ἐνετίας. Τὰς ἡμέρας αὐτῶν παρήρχοντο διατρέχοντες μετ' ἐκπλήξεως τὰς χώρας ἐκείνας δυστυχεῖς ἐν μέσῳ πάντων τῶν δώρων τῆς φύσεως, καὶ παρὰ τὴν γονιμότητα τοῦ ὑπὸ τοῦ ἡφαιστείου θερμαινομένου ἐδάφους αὐτῆς. Ἐπλανῶντο ὑπὸ τὰς δροσερὰς τῶν πλατάνων δενδροστοιχίας, αἵτινες κατέρχονται ἀπὸ τοῦ Ταυρομινίου μέχρι τῶν ὑπωρειῶν τῆς Αἴτνης, ἐν ᾧ ἔνθεν μὲν πλούσιαι ἄμπελοι ὑψοῦνται ἀμφιθεατρικῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ θάλασσα ἀναπτύσσει μακρόθεν τὴν συνεχῆ τῶν κυμάτων αὐτῆς ἄποψιν μιγνύουσα τοὺς μυκηθμοὺς αὐτῶν πρὸς τοὺς τῶν ὀρέων.

Τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα θεάματα δὲν ἠδύναντο ν' ἀποσπάσωσιν ὁλοσχερῶς ἀπ' αὐτῶν τὴν ἀνάμνησιν ὅσων εἶχον θαυμάσει ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι. Βλέποντες ἐπὶ τῆς τόσον εὐφόρου ἐκείνης γῆς λαὸν σπάνιον, πτωχόν, τραχὺν τά τε ἤθη καὶ τὴν γλῶσσαν, ἐνόουν ὁποῖα αἱ τέχναι καὶ ἡ ἐργασία δύνανται νὰ παράσχωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἐπανελάμβανον, πρὸς δόξαν τῆς Ἰταλίας, στίχους τινὰς τοῦ Πετράρχου. Πολλάκις δὲ πρὸς ψυχαγωγίαν αὐτῶν ἀπὸ τῆς θεωρίας τῶν ἐρειπίων καθήμενοι ἐπὶ τῶν συντριμμάτων ἑλληνικοῦ ναοῦ ἢ ῥωμαϊκοῦ ἱπποδρομίου ἀνεμιμνήσκοντο κούφου τινὸς μυθοπλαστίας ἐξ ἐκείνων, αἵτινες κατέστησαν τὰ ὀνόματα τοῦ Βοκκακίου καὶ τοῦ Πόγγη πασίγνωστα ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν. Τοιοῦτο τότε τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τῶν Ἰταλῶν· ὁ τὸν μεσαίωνα ἐξάψας ἐνθουσιώδης καὶ πολεμικὸς ζῆλος, ὁ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην πᾶσαν εἰς παρακμὴν κλίνων, οὐδεμίαν εἶχε τοῦ λοιποῦ ἰσχὺν ἐπὶ τοῦ λαοῦ τούτου. Ἡ αὐλὴ τῆς Ῥώμης, ἡ δημοκρατία τῆς Φλωρεντίας, ἡ πολιτική, ἡ ἐμπορία καὶ αἱ ἡδοναὶ τῆς Ἐνετίας, πάντα ταῦτα ἐνέπνεον ἀποστροφὴν πρὸς τὰ ἱπποτικὰ ἤθη.

Οἱ νέοι οὗτοι περιηγηταὶ εἶχον ἀκούσει λεγόμενον, πρὶν ἀπέλθωσι τῆς Ἰταλίας, ὅτι ὁ σουλτάνος τῶν Τούρκων Μωάμεθ ὁ Β' ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ πολιορκήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν φοβερὰν ἄγων στρατιάν· ἀλλ' ἡ εἴδησις ἐλάχιστα ἐκίνησε τὸ διαφέρον αὐτῶν πρὸς λαὸν σχισματικόν, ἀσυνέτως ἐμμένοντα ἐν πλάνῃ, ἣν μάτην εἶχεν ὑποσχεθῆ ν' ἀποκηρύξῃ ἐν τῇ τελευταίᾳ τῆς Φλωρεντίας συνόδῳ. Δὲν ἦτο πλέον ἡ ἐποχὴ τῶν σταυροφοριῶν, καὶ τὸ Βυζάντιον δὲν ἦτο Ἱερουσαλήμ. Τὸ ἄγγελμα τοῦ κινδύνου τῆς αὐτοκρατορικῆς πόλεως οὐδένα ἄλλον ἐνέβαλεν εἰς μέριμναν εἰμὴ ἐμπόρους τινὰς τῆς Πίζης καὶ τῆς Ἐνετίας, ἐμπορευομένους ἐν ταῖς θαλάσσαις τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐπωφεληθέντας τὴν περίστασιν ὅπως πωλήσωσι συγχρόνως εἰς Ἕλληνας καὶ Τούρκους πυρίτιδα καὶ ὅπλα. Ἀλλ' ἡ Σικελία ἦτο τόσον ἄμοιρος τότε ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας, ὥστε οὐδεὶς ἐφαντάσθη νὰ ἐκτελέσῃ ὁμοίαν ἐπιχείρησιν· ὅθεν, ἠγνόουν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὁποία ἦτο ἡ τύχη ἢ ὁ κίνδυνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τυφλὸς πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν δόγμα ζῆλος καθίστα καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Βυζαντίου μισητὸν παρὰ τῷ λαῷ, ὅστις ἐθεώρει τοὺς Ἕλληνας ὡς ἀσεβεῖς, ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων.

Ἐσπέραν τινά, καθ' ἣν οἱ νέοι περιηγηταὶ εἶχον σταθῆ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κατάνης ὅπως θεωρήσωσι τὴν τελευταίαν λάμψιν τοῦ ἡλίου, ὅστις προσεγγίζων νὰ σβεσθῇ, ἔβαφεν ἐρυθρωπῷ χρώματι τὴν καπνίζουσαν κορυφὴν τῆς Αἴτνης, καὶ ἀντικατώπτριζεν ἐν τοῖς κύμασι τὴν πυρκαϊὰν τοῦ ἡφαιστείου, εἶδον πλοῖον προχωροῦν πρὸς τὴν παραλίαν διὰ κωπηλασίας. Τὸ περὶ τὸν ἱστὸν ἡμιαναπεπταμένον λαῖφος (τριγωνικὸν ἱστίον) καὶ ὁ ἐπιφαινόμενος σταυρὸς ἀγγέλλουσι χριστιανικὸν πλοῖον. Προσορμίζεται, ἀγκυροβολεῖ· ἐνῷ δὲ οἱ αἰχμάλωτοι Τοῦρκοι, δέσμιοι ἐπὶ τῶν ἐδωλίων τῶν ἐρετῶν, ἐδείκνυον ἐν μέσῳ τῆς ἀθλιότητος αὐτῶν βδελυράν τινα καὶ ἀγρίαν χαράν, ἄνδρες εὐγενεῖς τὸ ἐξωτερικὸν ἀλλὰ καταπεπονημένοι, γέροντες στεναζοντες φαίνονται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ χαιρετίζουσι μετὰ κραυγῶν ὀδύνης τὴν ἐγγὺς αὐτῶν ἀκτήν. Ἀποβιβάζονται, καὶ γονυπετοῦντες δοξολογοῦσι τὸν σώσαντα αὐτοὺς Θεόν. Ἀπὸ τοῦ πλοίου ἐξέρχονται παιδία, τραυματίαι, γυναῖκες. Αἱ γυναῖκες αὗται ποδήρεις λευκὰς ἐσθῆτας φοροῦσαι, τὸ πρόσωπον ὑπὸ πέπλον κρύπτουσαι, καταπνίγουσαι ἐξ αἰδοῦς καὶ αὐτὴν τὴν ἀπελπισίαν, ἀκίνητοι ἐπὶ τῆς παραλίας, ὡμοίαζον, ἐκ τῆς καλλονῆς τῶν παραστημάτων αὐτῶν, πρὸς ἀρχαῖα ἀγάλματα.

Ὁ ἐκ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς μορφῆς αὐτοῦ φαινόμενος ὅτι ἦρχε τῶν ἄλλων, ὕψωσε τὴν φωνήν:

«Φεύγομεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, εἶπεν· οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπέθανον ἢ ἠχμαλωτίσθησαν· ὁ αὐτοκράτωρ ἐφονεύθη· ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐβεβηλώθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ· καὶ ἤλθομεν ζητοῦντες ἄσυλον ἐν τῇ χριστιανικῇ ταύτῃ Εὐρώπῃ, ἥτις δὲν ἠθέλησε νὰ προσέλθῃ βοηθὸς ἡμῶν.

Οἱ λόγοι οὗτοι, ἡ εἰκὼν ἐκείνη τοῦ πένθους, ἡ αἰφνιδία ἐμφάνισις τηλικαύτης δυστυχίας, συγκινοῦσι ζωηρῶς τοὺς Ἰταλοὺς περιηγητὰς καὶ κατοίκους τινὰς προσδραμόντας εἰς τὴν παραλίαν. Ἡ μετὰ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων συνδεδεμένη δεισιδαίμων ἀντιπάθεια φαίνεται ἠττηθεῖσα καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Σικελοῖς, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ζήλου αὐτῶν καὶ τῆς περιεργίας. Περικυκλοῦσι τοὺς φυγάδας· ὁδηγοῦσιν αὐτοὺς εἰς μοναστήριον παρὰ τὴν ἀκτὴν ᾠκοδομημένον, οὗτινος τὰ ἐξωτερικὰ δώματα ἐχρησίμευον, κατ' ἔθος, ὡς ἄσυλον ἠνεῳγμένον εἰς τοὺς ξένους. Ἐν ἄλλοις χρόνοις οἱ μοναχοὶ τοῦ μοναστηρίου τούτου θὰ ἐφοβοῦντο νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν διάβασιν τῆς φλιᾶς αὐτοῦ εἰς τοὺς σχισματικοὺς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· καὶ οἱ Ἕλληνες δὲ τοῦ Βυζαντίου, θὰ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς βεβηλουμένους ἂν προσήγγιζον εἰς ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν· ἀλλ' ἡ δυστυχία ῥίπτει εἰς λήθην ἐπὶ στιγμὴν τὰ θλιβερὰ ταῦτα μίση.

Ἐκ τῶν νέων Ἰταλῶν, εἷς πρὸ πάντων, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μεδίκων καταγόμενος, δὲν δύναται νὰ καταστείλῃ τὴν σφοδρὰν ὀδύνην του, τὰ ἔσχατα ἐκεῖνα βλέπων λείψανα μεγάλου λαοῦ.

— Τί ἐπράξαμεν! ἀνακράζει. Πῶς, ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ πόλις ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον ἀκόμη τόσον ἰσχυράν, ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων; Δὲν εἴχετε πλούτη, ἀμυθήτους θησαυρούς, τοὺς ὁποίους ἐφθόνει ἡ Εὐρώπη;

— Δὲν ὑπῆρχε πλέον παρ' ἡμῖν φιλοπατρία, ἀπήντησεν ὁ τῶν ἄλλων ἀρχηγὸς φαινόμενος· οἱ πολῖται ἐφύλαξαν ἕκαστος τὰ πλούτη των καὶ τὸ κράτος ὁλόκληρον ἐξωλοθρεύθη.

— Πῶς; ἀνέκραξεν ὁ Μέδικος, ἀλλ' οἱ Γενουήνσιοι κατεῖχον τὰ προάστειά σας, ἦσαν σύμμαχοι ὑμῶν, ἔμποροι ὑμῶν;

— Μᾶς ἐπρόδωκαν, ἀπεκρίθη ὁ δύστηνος Ἕλλην. Καὶ διατί θὰ ἦσαν πιστοὶ πρὸς ἡμᾶς; θὰ κάμουν τὸ ἴδιον ἐμπόριον μὲ τοὺς Τούρκους· μόνον ἡ ἀφιλοκερδὴς γενναιότης, μόνη ἡ θρησκευτικὴ πίστις τῶν Εὐρωπαίων ἠδύνατο νὰ μᾶς σώσῃ.

Τότε ὁ ξένος, μόλις συνέχων τὰ δάκρυα αὐτοῦ διηγεῖται διὰ βραχέων ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶχεν ἐπιστρατεύσει ἐξ Ἀσίας κατὰ τοῦ Βυζαντίου πληθὺν ἄγων πλοίων, στρατιωτῶν, καταπονήσας ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν αὐτοῦ, ὅπως πολιορκήσῃ τὴν πόλιν ἐκείνην, ἣν ἐθεώρει ὡς πρωτεύουσαν διαλαθοῦσαν τὴν κατάκτησίν του.

— «Μόνοι, εἶπε, τί ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν κατὰ τοιαύτης θελήσεως καὶ τοιαύτης δυνάμεως; Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐγκαρδιούμενοι ὑπὸ τῆς γενναιότητος τοῦ αὐτοκράτορος ἡμῶν, ἀντείχομεν κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν βαρβάρων. Ἡ θάλασσα, καί τοι πλήρης πλοίων αὐτῶν, ἦτο εἰσέτι εὔνους ἡμῖν, πρὸς οὓς ἐφαίνετο ὑπισχνουμένη ἐπικουρίαν ἐκ τῆς Δύσεως. Ἀπόρθητος σιδηρᾶ ἅλυσις ἀπέκλειε τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τοῦ Βυζαντίου καὶ ἠνοίγετο μόνον, ὅπως φιλικά τινα πλοῖα εἰσέλθωσιν. Ἀλλὰ διὰ τῆς ῥωμαλέας ἐκείνης καὶ κτηνώδους πειθαρχίας ἑκατοντάκις μυρίων δούλων βραχιόνων, ὁ Μωάμεθ ἐν μιᾷ νυκτὶ μεταφέρει διὰ ξηρᾶς καὶ καθελκύει αἴφνης εἰς τὸν ἀπρόσιτον ἐκεῖνον λιμένα στόλον ἔμπλεων ὅπλων καὶ στρατοῦ. Οἷα ἀφύπνισις, ἡ δείξασα εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ τοῦ λυκαυγοῦς, τὸν πόλεμον ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἡμῶν ἀσύλῳ, τὸν λοιπὸν κόσμον ἀποκεχωρισμένον ἡμῶν καὶ πανταχοῦ τὸν Μωάμεθ! Τότε ὁ γενναῖος ἡμῶν ἡγεμών, ἐνθυμούμενος ὅλον τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον τῶν Καισάρων, συγκαλεῖ τοὺς εὐγενεῖς, τὸν λαόν, καὶ πιστούς τινας ξένους, ὅπως ἀναγγείλῃ εἰς αὐτοὺς τὴν τελευταίαν μάχην καὶ τὴν τελευταίαν ἡμέραν του. Ὅτε ὁ Κωνσταντῖνος, ἐν τῇ ἐπικηδείῳ ἐκείνῃ νυκτί, ἀφ' οὗ ἐξητήσατο συγγνώμην παρὰ τῶν ὑπηκόων του ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων παρὰ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, ἥτις πρὸ δώδεκα ἤδη αἰώνων γηράσασα, ἀνεβίωσε τὸ δεύτερον διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἔμελλε τέλος ν' ἀποθάνῃ. Εἴδομεν ἐν τῇ φρικώδει ἐκείνῃ ἐφόδῳ τὸν αὐτοκράτορα μαχόμενον μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας· ἠκούσαμεν αὐτὸν προφέροντα τὴν ἐσχάτην ταύτην κραυγὴν τοῦ θανάτου τῆς Αὐτοκρατορίας: «Δὲν εὑρίσκεται πιστός τις χριστιανὸς ν' ἀποκόψῃ τὴν κεφαλήν μου;»

Τὰς λέξεις ταύτας εἰπὼν ὁ Λάσκαρις, κατεβλήθη ὑπὸ τῆς φρίκης τοιαύτης ἀναμνήσεως· αἱ δυνάμεις ἀπολείπουσιν αὐτόν· τὸ αἷμα ῥέει ἐκ προσφάτου τραύματος, ὅπερ ἀποκρύπτουσιν τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ.

[Ἕπεται συνέχεια]

(VILLEMAIN).

ΔΑΡΤΟΥΛΑ

(Ἐκ τῶν τοῦ **Ὀσσιανοῦ**. Μετάφρασις ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΠΑΝΑ)

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 440.

Ποτέ, Οὐσνόρε ἀσπρόμαλλε, ποτέ σου δὲν θ' ἀκούσῃς
Πῶς τὸ παιδί σου ἔφυγε 'ς τὴν ὄψι τοῦ κινδύνου.
Θυμοῦμαι τί μοῦ ἔλεγες, ὅταν διὰ τὴν Τοῦρα
Τὰ γρήγορα καράβια μας ἀπλόναν τὰ φτερά τους.
'Σ τὸν Κουκουλῖνο πήγαινε, μοῦ ἔλεγες, παιδί μου,
Ὁποῦ ποτὲ δὲν ἔφυγε τὸν κίνδυνον ὅταν εἶδε.
Μὰ πρόσεξε, ὦ Νάθε μου, τὸ χέρι νὰ μὴν ἔχῃς
Ἀδύνατο καὶ 'ς τὴ φυγὴ ὁ νοῦς σου νὰ μὴν ἦναι,
Μὴν πῇ τοῦ Σέμου τὸ παιδί, 'ς τὸν πόλεμο πῶς εἶναι,
Νάθε μου, φοβιτσιάρικη ἡ γενεὰ τῆς Ἔτας.
Τὰ λόγια του νὰ φθάσουνε μποροῦνε 'ς τὸν Οὐσνόρο
Καὶ νὰν τόνε λυπήσουνε — Τὸ κοφτερὸ σπαθί του
Μοῦ ἔδωκε, Δαρτοῦλά μου, μὲ δάκρυα 'ς τὰ μάτια.
Ἐφύγαμε κ' ἐφθάσαμε 'ς τῆς Τούρας τὸ λιμένα.
Ἤτανε οἱ τοῖχοί της βουβοί, μαῦροι κι' ἀραχνιασμένοι.
Ὁλόγυρα ἐκύτταζα, μὰ δὲν εἶδα κανένα,
Γιὰ τὸν ἀνδρεῖο τίποτα νὰ μάθω Κουκουλῖνο.
Εἰς τὰ παλάτια ἀνέβηκα ποῦ ἐδέχετο τοὺς ξένους.
Ἄλλη φορὰ ἐκρεμόνταν τάρματα τοῦ σπιτιοῦ του.
Ἀλλὰ δὲν εἶδα τίποτα. Ὁ γέροντας Λαμόρος
Καθότουνε ὁλομόναχος, 'ς τὰ δάκρυα πνιγμένος,
— Ποῦθε ἐκεῖνο τὸ σπαθὶ ἔρχεται; λυπημένος
Εἶπε καὶ ἐσηκώθηκε. Πολὺν καιρὸ 'ς τῆς Τούρας
Τοὺς μαύρους τοίχους κ' ἔρημους κοντάρι δὲν ἀστράφτει.
Ποῦθε; Ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἢ ἀπὸ τῆς Τεμόρας
Τὰ θλιβερὰ καὶ σκοτεινὰ μᾶς ἔρχεσθε παλάτια;
— Ἐρχόμεθα ἀπ' τὴ θάλασσα, εἶπα, ἀπὸ τοὺς πύργους
Τ' Οὐσνόρου. Εἶμαι παιδιὰ τῆς εὔμορφης Σλισάμας,
Κόρης τοῦ Σέμου... Μά, παιδὶ τῆς ἐρημιᾶς, γιὰ πές μου,
Τὸ βασιλέα ποῦ θαυρῶ τῆς Τούρας;... Ἀ! ὁ Νάθος
Γιατί-γιατί νὰ σ' ἐρωτᾷ; Τὰ δάκρυα μὴ δὲν βλέπῃ
Ποῦ βρέχουνε τὴν ὄψι σου; Ὁ Ἥρωας, εἰπές μου,
Πῶς ἔπεσε;—Δὲν ἔπεσεν, εἶπε, ὡσὰν ἀστέρι
Ποῦ πέφτει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ 'ς ἀραχνιασμένη νύχτα
Καὶ χάνεται. Ὦ! ὅμοιος μὲ τὰ ἀναμμένα νέφια
Ποῦ δείχνουνε πῶς πόλεμοι, καταστροφὲς συμβαίνουν
Εἰς ἄλλαις χώραις μακρυναῖς, καὶ ὁποῦ τὸν κόκκινό τους
Δρόμο ἀκλουθάει ὁ θάνατος, ἔπεσε. Λυπημένα
Τῆς Λάρας τὸ μουρμούρισμα κ' ἡ ὄχθις εἶν' τοῦ Λέγου.
Παιδὶ τ' Οὐσνόρου, ὁ Ἥρωας ἐκεῖ ἔπεσε τῆς Τούρας!...
— Ἀ! εἶπα ἀναστενάζοντας, ὁ ἥρωας σὲ χίλιους
Θανάτους μέσα ἔπεσε!... Τὸ χέρι του ἀνδρεῖο
Ἤτανε, καὶ ὁ θάνατος ἀκολούθαε τὸ σπαθί του!...
'Σ τοῦ Λέγου τότε ἐπήγαμε τὲς λυπημένες ὄχθες
Κ' ηὑρήκαμε τὸν τάφο του. Ἐκεῖ μαζὺ μ' ἐκεῖνον
Ἐπέσανε καὶ οἱ δοῦκές του. Κ' οἱ ἑκατό του ψάλτες
Ἤταν ἐκεῖ. Ἐκλαύσαμε τὸν ἥρωα τρεῖς 'μέρες.
'Σ τὴν τέταρτη ἐκτύπησα τρεῖς κτύπους στὴν ἀσπίδα,
Καὶ ἤλθανε τριγύρω μου 'ς τὸν ἠχὸ τῆς οἱ δοῦκες
Χαρούμενοι, τινάζοντες τὰ μυτερὰ κοντάρια.
Ἐκεῖ κοντὰ τὸ στράτευμα ἤτανε τοῦ Κορλάστου,
Ποῦτανε φίλος γκαρδιακὸς τοῦ ἄγριου Καίρμπα.
Ὁρμήσαμε ἐναντίον του σὰν χείμαρρος τῆς νύκτας
Αἰφνίδια. Ἐπέσανε οἱ δοῦκές του. Καὶ ὅταν
Οἱ κάτοικοι ἐξυπνήσανε, μὲ τῶν ἐχθρῶν τὸ αἷμα
Τὸ φῶς τ' αὐγούλας εἴδανε στὸ χῶμα ἀνταμωμένο.
Κ' ἐμεῖς εἰς τὰ χαρούμενα παλάτια τοῦ Κορμάνου
Ἐτρέχαμε. Ὁλόγυμνα ἀστράφταν τὰ σπαθιά μας,
Στὸ βασιλέα αἰφνίδια βοήθεια τῆς Ἐρίνας.
Ἀλλά, αὐτὸς δὲν ἤτανε πλέον καὶ τῆς Τεμόρας,
Ὠοιμένα! ἤταν ἔρημα τὰ εὔμορφα παλάτια.
Ἀνάμεσα 'ς τὴ νειότη του ἐσβύσθηκε ὁ Κορμάνος!
Ἡ λύπη ἐκαταπλάκωσε τοὺς δοῦκες τῆς Οὐλλίνας,
Ἀργὰ-ἀργὰ ἐτραβήχθηκαν καὶ σκοτεινά, σὰν νέφια
Ποῦ ἀφοῦ ἐφοβερίσανε τοῦ κάκου καταιγίδα
Μὲ συντροδὴ καὶ μουγγητὸ εἰς τὸ βουνὸ τραβιῶνται.
Καὶ τὰ παιδιὰ ἐκινήσανε τ' Οὐσνόρου λυπημένα
Καὶ ἀργὰ 'ς τὴν Τοῦρα ἐπηαίνανε τὴν κυματοβρεμένη.
Εἰς τὴ Σελάμα ἐφθάσαμε. Ὁ ἀσεβὴς Καίρμπας
Μᾶς εἶδε καὶ ἐχάθηκε τρέμοντας ἀπ' τὸ φόβο,
Ὡσὰν ὁμίχλη σκοτεινὴ τοῦ Λάνου, ποῦ τὴ διώχνουν
Τῆς ἔρημος οἱ ἄνεμοι. Ἔ τότες, ὦ παρθένα,
Σὲ εἶδα, καὶ μοῦ φάνηκες τῆς Ἔτας μου ὁ ἥλιος.
Ὦ! πόσο εἶναι εὔμορφη ἐκείνη ἡ ἀκτῖνα!
Εἶπα, κ' εὐθὺς μοῦ ξύπνησε ὁ στεναγμὸς 'ς τὰ στήθια.
Ἐσὺ ἤλθες 'ς τὸ Νάθο σου μ' ὅλην τὴν εὐμορφιά σου,
Ψυχή μου. Ἀλλ' οἱ ἄνεμοι ἐχθροί μας, ὦ Δαρτοῦλα,
Ὠοιμένα! μᾶς ἀπάτησαν κ' εἶν' οἱ ἐχθροὶ κοντά μας.
— Εἶναι κοντά μας οἱ ἐχθροί, εἶπεν ὁ Ἄλτος, Νάθε.
Ναί· ἄκουσα τὴ συντροδὴ ποῦ ἐκάναν τ' ἄρματά τους
'Σ τὸ περιγιάλι. Ὁλόμαυρη τς' Ἐρίνας ἡ σημαία
Εἶδα ὁποῦ ἐκυμάτιζε, καὶ τοῦ ἀσεβῆ Καίρμπα
Τὴν ἄγρια ἄκουσα φωνὴ ποῦ ἀντήχαε τριγύρω,
'Σὲν τὰ νερὰ ποῦ πέφτουνε εἰς τὸ βουνὸ τῆς Κρόμλας.
Ἐξάνοιξε 'ς τὴ θάλασσα τὸ μαῦρό μας καράβι,
Πρὶν τὸ σκοτάδι καταιβῇ. Ὁλόγυρα 'ς τὲς ὄχθες
Τῆς Λένας νυχτοφύλακες οἱ δοῦκές του ἀγρυπνᾶνε,
Ἀπὸ τὲς θήκες σύρνοντες σπαθιὰ δέκα χιλιάδες.
— Καὶ ἂς σέρνουνε ὅσο θέλουνε σπαθιὰ δέκα χιλιάδες,
Ὁ Νάθος ἀποκρίθηκε πικρὰ χαμογελῶντας.
Ποτὲ τ' Οὐσνόρου τὰ παιδιὰ δὲν θὰ τοὺς φοβηθοῦνε.
Ὦ τῆς Οὐλλίνας θάλασσα, γιατί ἔτσι μανιωμένη
Μὲ τάφρισμένα κύματα κτυπᾷς τὸ περιγιάλι;
Καὶ σεῖς, καὶ σεῖς τοῦ οὐρανοῦ ἄγριες καταιγίδες

Γιατί-γιατί συρίζετε 'ς τὰ ὁλόμαυρα φτερά σας ;
Τὸ Νάθο νὰ κρατήσετε θέλετε μὲ τὴ βία
'Σ τὸ περιγιάλι τὸ ἐχθρικό ;.... Τὸ φῶς του, ἡ ψυχή του,
Εἶναι ποῦ ἐδῶ τόνε κρατεῖ, τῆς νύχτας θυγατέρες.
Ἄλτε, τ' Οὐσνόρου τ' ἅρματα φέρε μου, τὸ κοντάρι
Τοῦ Σέμου, ποῦ ἀκτινοβολεῖ βλέπεις ἐκεῖ 'ς τὰ στέρια....
Τοῦ ἔφερε τὰ ἅρματα. Μ' ἀστραπηβόλο ἀτσάλι
Ὁ Νάθος ἐσκεπάστηκε, καὶ εὔμορφα κινιέται.
Ἄγρια χαρὰ τὰ μάτια του σκορπίζουνε τριγύρω,
Καὶ στέκει περιμένοντας ἄφοβα τὸν Καίρμπα.
Σιωπηλὴ 'ς τὸ πλάγι του ἡ κόρη τῆς Σελάμας
Στέκει, 'ς ἐκεῖνον ἔχοντας τὸ βλέμμα καρφωμένο.
Τοὺς στεναγμούς της πολεμᾷ νὰ κρύψῃ, μὰ στὰ μάτια
Τῆς δύστυχης δυὸ δάκρυα προβαίνουνε ἀντάρτες.
— Ἄλτε, 'ς τὸ βράχο μιὰ σπηλιὰ παράμερη ξανοίγω,
Τῆς Ἔτας εἶπεν ὁ ἥρωας. 'Σ ἐκείνη τὴ Δαρτούλα
Ὁδήγησε καὶ φύλαε. Τὸ χέρι σου ἂς ἦναι
Ἀνδρεῖο καὶ ἀκούραστο, Ἄλτε μου. Ἔλα μ' ἐμέ, Ἀρδάνε,
'Σ ἀπάντησι νὰ τρέξουμε τοῦ σκοτεινοῦ Καίρμπα,
Καὶ νὰ τὸν ἀνακράξουμε . . . Ὦ! ἄμποτε νἀρχότουν
Ἀρματωμένος τὰ παιδιὰ τ' Οὐσνόρου ν' ἀπαντήσῃ . . .
Καὶ ἀνίσως σύ, ἀγάπη μου, γλυτρώσῃς, μὴν καθήσῃς
Τοῦ σκοτωμένου Νάθου σου νὰ βλέπῃς τὸ κουφάρι . . .
Γιὰ τῆς πατρίδος ἄνοιξε τὰ δάσια τὰ πανιά σου,
Ἄλτε, καὶ 'ς τὸν πατέρα μας ὅτι ἔπεσα μὲ δόξα
Πές : ὅτι δὲν ἀπόφυγε τοῦ Νάθου τὸ κοντάρι
Τὸν πόλεμο : ὅτι ἀνάμεσα σκοτώθηκα 'ζὲ χίλιους
Ἐχθρούς, νὰ γένῃ ἡ χαρὰ τῆς λύπης του μεγάλη.
Καὶ σύ, Δαρτοῦλα, μάζονε 'ς τῆς Ἔτας τὰ παλάτια
Τῆς ἔρημης πατρίδας μου τὲς δροσερὲς παρθένες
Καὶ βάνε τες νὰ ψάλλουνε 'ς τὸ Νάθο μυρολόγια,
Μὲ μαῦρα τὸ φθινόπωρο ὅταν γυρίζῃ νέφια.
Ὦ! ναί· ἀνίσως τὴ φωνὴ τὴν ἐκλεκτὴ τῆς Κόνας
Ἄκουα τοὺς ἐπαίνους μου γλυκὰ-γλυκὰ νὰ ψάλῃ,
Μὲ τί χαρὰ τὸ πνεῦμά μου σμιχτὸ μὲ τοὺς ἀνέμους
Θὰ πέτασε 'ς τὲς ράχες μου ! — Κ' ἔνδοξο τόνομά σου
Θὲ νἀντηχήσῃ, ὦ ἥρωα, 'ς τῆς Κόνας τὰ τραγούδια,
Καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ Ὄσσιαν 'ς ἐσένανε, τ' Οὐσνόρου
Παιδί, θὲ νἀφιερωθῇ . . . Ἀ ! καὶ γιατί 'ς τῆς Λόνας
Καὶ γὼ—καὶ γὼ τὸν πόλεμο νὰ μὴ βρεθῶ ; Μαζύ σου
Θὰ νίκασε ἢ θἄπεφτε κι' ὁ Ὄσσιαν 'ς τὸ χῶμα !
'Σ τὴ Σέλμα ἐκαθόμαστε τὴ μαύρη ἐκείνη νύκτα
'Σ τὸ δεῖπνο κ' ἐχαιρόμαστε. Ὁ ἄνεμος ἐφύσα
Ἔξω 'ς τὰ δένδρα. 'Σ τὸ βουνὸ τὸ φάντασμα ἐρυάστη.
Ἐμβῆκε ἐκεῖ ὁποῦ ἤμεθα ψιλὸ-ψιλὸ ἕνα ἀγέρι
Καὶ τὲς χορδὲς τῆς ἅρπας μου ἔγγιξε. Ἕναν ἦχο
Λυπητερὸ ἀφήσανε, σὰ νεκρικὸ τραγοῦδι.
Πρῶτος τὸν ἄκουσε ὁ Φιγγάλ. Σηκώθη λυπημένος
Καὶ εἶπε ἀναστενάζοντας : Ἀ ! ἀπὸ τοὺς δικούς μας
Βέβαια κἄποιοι ἐπέσανε. Τὸν ἦχο τὸ θανάτου
Ἀγροίκησα λυπητερὸ 'ς τὴν ἅρπα τοῦ παιδιοῦ μου.
Παιδί μου, πάρ' τὴν ἅρπα σου καὶ τὲς χορδές της 'γκίζε,
Καὶ νὰ ξυπνήσῃ κέντησε τὴ λύπη ἀνάμεσό μας,
Γιὰ νἔλθουνε χαρούμενα ἐδῶ τὰ πνεύματά τους
'Σ τὲς δενδροφόρες ράχες μας, ἐπάνω 'ς τοὺς ἀνέμους . . .
Ἐπῆρα εἰς τὰ χέρια μου τὴν ἅρπα, κ' ἕνας ἦχος
Κουφὸς-κουφὸς καὶ θλιβερὸς ἐχύθηκε ἀπὸ κείνη :
« Ἴσκιοι τῶν προγονέων μας, γύρετε ἀπὸ τὰ νέφια
» Χλωμοί, ψηλὰ 'ς τὰ γαλανὰ παλάτια τοῦ ἀγέρα.
» Τοῦ δρόμου σας ἀφήσετε τὸν τρόμο καὶ τὴ φρίκη,
» Καὶ πάρετε γιὰ σύντροφο τὸ σκοτωμένο δοῦκα,
» Κι' ἂν ἦναι θάλασσας παιδί, κι' ἂν ἦναι στεριᾶς γένια.
» Ἐκλέξετέ του σύγνεφο μέσα 'ς τὲς καταιγίδες
» Νὰ κάμῃ τὸ κοντάρι του. Ἀπὸ ψιλὴ ὁμίχλη
» Ὑφάνετέ του φόρεμα, καὶ βάλτε του 'ς τὸ πλάγι
» Σύγνεφο κοκκινόμαυρο μὲ φῶς μισοσβυμένο,
» Νὰ μοιάζῃ μὲ τὸ τρομερό, ἀνδρόφονο σπαθί του.
» Τὸ πρόσωπό του κάμετε εὔμορφο, νὰ μαγεύῃ,
» Νὰ χαιρώνται οἱ φίλοι του κάθε ποῦ τόνε βλέπουν.
» Ἴσκιοι τῶν προγονέων μας, γύρετε ἀπὸ τὰ νέφια,
» Χλωμοί, ψηλὰ 'ς τὰ γαλανὰ παλάτια τοῦ ἀγέρα.»
Εἰς τὴν ἐλαφοστρέμουλη ἔτσι ἐτραγούδησε ἅρπα.
Ὁ Νάθος ὅμως ἤτανε ἀκόμα 'ς τῆς Οὐλλίνας
Τὸ περιγιάλι. Ὁλόγυρα τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι
Τὸν ἔζωνε. Τῆς θάλασσας σμιμένη μὲ τὸ βόγγο
Καὶ τοῦ ἐχθροῦ του τὴ φωνὴ ἄκουε. 'Σ τὸ κοντάρι
Ἀκούμβαε ἀκίνητος καὶ ἄφωνος σὰν τάφος.
'Σ τὸ ὕστερο καὶ ἡ αὐγὴ ἐβγῆκε ἀκτινοβόλα,
Κ' οἱ δοῦκες ἐφανήκανε τς' Ἐρίνας εἰς τὴν τάξι,
Σὰν βράχοι πολυχρώματοι καὶ δένδρα γεμισμένοι.
'Σ τὸ περιγιάλι ἐχύθηκαν. 'Σ τὴ μέση ὁ Καίρμπας
Στεκότουνε καὶ ἐγέλαε πόβλεπε τὸν ἐχθρό του,
Κ' ἦταν τὸ γέλιο του φρικτό. Μανιακὸς ὁ Νάθος
Ὥρμησε ἐναντίον του, καὶ τῆς ἀνδρειᾶς ἡ φλόγα
Ἀστραφτε εἰς τὰ μάτια του. Ὀπίσω ἡ Δαρτούλα
Νὰ μείνῃ δὲν ἐμπόρεσε. 'Σ τὸν πόλεμο κ' ἐκείνη
Ἦρθε καὶ τὸ κοντάρι της ἔσμιξε μὲ τοῦ Νάθου.
Ποιὸς ἔρχεται ; Ποιὸς ἔρχεται ; Ποιὸς ἄλλος ἢ τ' Οὐσνόρου
Τὰ μαυρομάλλικα παιδιά, ὁ Ἄλτος καὶ ὁ Ἀρδάνος !...
— Ὦ τῆς Τεμόρας βασιλειά, ἔλα, τοῦ εἶπε ὁ Νάθος,
Ἔλα νὰ πολεμήσουμε οἱ δύο 'ς τάκρογιάλι
Γιὰ τὴν παρθένα. Κύτταξε, τοὺς δοῦκές του ὁ Νάθος
Τώρα δὲν ἔχει ἀντάμα του· 'ς τὴ θάλασσα εἶναι σκόρπιοι.
Τοὺς χίλιους σου ἐναντίον του τώρα γιατί νὰ φέρνῃς ;
Σὺ ἔφυγες τὴν ὄψι του τοὺς φίλους του ὅταν εἶχε !...
— Παιδὶ περηφανόκαρδο, τί τάχα συλλογιέσαι ;
Νὰ μετρηθῇ μ' ἐσένανε ὁ βασιλειᾶς τς' Ἐρίνας ;
Δὲν εἶναι οἱ γονέοι σου εἰς τοὺς ἀνδρείους μέσα.
Τἄρματα τῶν ἐχθρῶνέ τους δὲν ἔχουν κρεμασμένα
'Σ τοὺς τοίχους τους, καὶ ἀνάμεσα δὲν εἶν' 'ς τοὺς βασιλειάδες.
Εἶναι γνωστό, περίφημο τόνομα τοῦ Καίρμπα,
Ὅτι ποτὲ μὲ ἄγνωστους σὲ πόλεμο δὲν ἦλθε...
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, καὶ δάκρυα τοῦ Νάθου
Θυμοῦ τὰ μάτια ἐχύσανε. Ἄγριο 'ς τοὺς ἀδελφούς μου
Ἐγύρισε τὸ βλέμμα του. Πετᾷν τρία κοντάρια,
Καὶ εἰς τὸ χῶμα πέφτουνε τρεῖς δοῦκες σκοτωμένοι.
Τότες γυμνόνουν τὰ σπαθιά. Τρομακτικὰ ἡ ἀκτῖνες
Ἀστράψανε. Τὸ στράτευμα πισοδρομεῖ τς' Ἐρίνας,
Κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκορτίζεται, καθὼς τὰ μαῦρα νέφια
'Σ τὸν οὐρανὸ σκορπίζονται, 'ς τὸ φύσημα τοῦ ἀγέρα.
'Σ τὴν ταξι τότε ὁ ἄγριος Καίρμπας τὸ μαζόνει.
Χίλια ἐτεντωθήκανε δοξάρια, κ' ἡ σαΐτες
Συρίζοντας ἐπέταξαν. Ἐπέσανε τοῦ Οὐσνόρου,
Ὠοιμέ ! τὰ εὔμορφα παιδιά, σὰν τρία νέα δενδράκια,
Ποῦ ἐστέκοντο περήφανα καὶ μοναχὰ 'ς τὸ βράχο.
Τὴν εὐμορφιά του ἔβλεπε κ' ἐχαίρετο ὁ διαβάτης
Θαυμάζοντας τὴ χάρι τους. Ἀλλ' ἄγριο τὴ νύκτα
Τὸ σύγνεφο ἀπ' τὴν ἔρημο ἦλθε καὶ ματωμένο
Καὶ ἄσπλαχνα τὲς πράσινες ἐτσάκισε κορφές τους.
Τὴν ἄλλη μέρα ἐπέρασε ἐκεῖθεν ὁ διαβάτης
Κ' εἶδε τὰ δένδρα κατὰ γῆς καὶ ἔρημον τὸν βράχο.
Νεκροὺς τοὺς εἶδε ἄφωνη ἡ κόρη τῆς Σελάμας,
Καὶ δάκρυο 'ς τὰ μάτια της κανένα δὲν ἐφάνη,
Ἀλλὰ τὸ βλέμμα ἔδειχνε μόνον βαθειὰ τὴ λύπη.
Πετᾶνε τὰ εὔμορφα μαλλιὰ 'ς τὸν ἄνεμο σπαρμένα.
'Σ τὴν ὄψι της ἐπρόβαλε τὸ χρῶμα τοῦ θανάτου.
Φωνὴ τῆς βγαίνει ἀδύνατη καὶ κόβεται 'ς τὰ χείλια.
Τὴν πλησιάζει ὁ ἄγριος Καίρμπας καὶ τῆς λέγει :
Ποῦ εἶναι ὁ γυιός τῆς ἄμαξας ; Ὁ ἀγαπητικός σου
Ποῦ εἶναι τώρα ; Τὰ βουνά, πές, εἶδες τοῦ Φιγγάλου
Καὶ τὰ παλάτια τὰ εὔμορφα τοῦ γέροντα Οὐσνόρου ;
Ἀνίσως δέν σ' ἐγύριζαν οἱ ἄνεμοι, 'ς τὸ Μόρβεν
Τρομαχτικὸς θἀντήκαε ὁ ἦχος τοῦ πολέμου,
Κ' ἡ λύπη θὰ ἐκατοίκαε 'ς τῆς Σέλμας τὰ παλάτια . . .
Ἀπὸ τῆς κόρης ἔπεσε τὸ χέρι ἡ ἀσπίδα
Κ' ἐφάνηκαν τὰ στήθια της κάτασπρα σὰν τὸ χιόνι.
Ἀλλὰ μὲ αἷμα ἐφάνηκε ἡ ἀσπράδα τοὺς βαμμένη . . . .
Μία σαΐτα ἄσπλαχνη τῆς πέρασε τὸν κόρφο ! . . .
Ἐπάνω εἰς τὸ Νάθο της ἔπεσε. Τὰ μαλλιά της
Τὸ σκέπασαν τὸ πρόσωπο. Τὸ αἷμά τους σμιμένο

Ἔτρεχε καὶ ἐπότιζε τὸ ἀραχνιασμένο χῶμα.
«'Σ τὸ χῶμα τώρα εὑρίσκεσαι, εὔμορφη θυγατέρα
»Τοῦ Κόλα, — ἔτσι ἐψάλλανε οἱ ψάλτες τοῦ Καίρμπα,—
»'Σ τὸ χῶμα τώρα εὑρίσκεσαι ! Σκεπάζει τῆς Σελάμας
»Μαύρη καὶ ἄγρια σιωπὴ τὸ κῦμα καὶ τοὺς βράχους,
»Γιατί μὲ σένα ἐσβύστηκε τὸ γένος τοῦ Τρουτίλλου.
»Ἤσουνε πρώτη ἀνάμεσα 'ς τὲς κόρες τῆς Ἐρίνας.
»Καὶ πότε πάλε θἀσκωθῇς, σὰν ἤσουν, ὅλη χάρες ;
»Εἶναι μακρὺς ὁ ὕπνος σου 'ς τὸν τάφο, κ' ὡς αὐγοῦλα
»Μακρυά. Εἰς τὸ κρεββάτι σου ὁ ἥλιος δὲν θὰ ἔλθῃ
»Νὰ σοῦ φωνάζῃ : *ξύπνησε, ὡραία μου παρθένα,*
»*Γλυκοφυσσᾷ τῆς ἄνοιξις τἀέρι. Τὰ λουλούδια*
»*Τιράζουν τὸ κεφάλι τους, καὶ βγαίνει μὲς τὰ δάσια*
»*Τὸ πράσινο καὶ δροσερὸ φυλλάκι . . . Ξύπνα* Κόρη . . .
»Ἦλθε τραβίζου. Ἡ εὔμορφη κοιμᾶται τῆς Σελάμας,
»Καὶ πλέον τὲς ἀκτῖνές της ἀντίκρυ σου δὲν χένει.
»Ἀ ! ὄχι· δὲν θὰ τὴν ἰδῆς, κυρὰ καμαρωμένη,
»Τῆς εὐμορφιὰς τὸ πάτημα, σὰν πρῶτα, νὰ κινάῃ».
Ἔτσι οἱ ψάλτες ἔψαλαν, ὅταν εἰς τὴ Δαρτοῦλα
Τὸ μνῆμα ἐσηκώσανε. Καὶ 'γώ, ὅταν ὁ Φιγγάλης
Ἐστράτευσε τὸν ἄγριο Καίρμπα νὰ παιδέψῃ,
Πικρὰ-πικρὰ 'ς τὴν πέτρα της ἔχυσα μυρολόγια.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Ὁ ἐνθουσιασμός, δι' οὗ καὶ μόνου τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη μεγαλουργοῦσι, κατέλαβεν ἤδη τὰς καρδίας ἁπάντων.

Δύστυχῶς ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐπῆλθε συνεπείᾳ τῶν τελευταίων γεγονότων, δι' ὧν ἀπεδείχθη πλέον *πασιφανὲς* ὁ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας πόλεμος ἐξοντώσεως, ἐνῷ ὁ ἐνθουσιασμὸς οὗτος ἔπρεπεν οὐδέποτε νὰ λείψῃ, ἀφοῦ ἅπαξ οἱ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν καὶ ἔλαβον τὰ ὅπλα ὅπως κτυπήσωσι πάντα τύραννον καὶ ν' ἀποθάνωσι τοὐλάχιστον ζητοῦντες τὴν ἐλευθερίαν των, ἀφοῦ τὸ ζῆν ἐλευθέρως ἐξηκολούθει ὡς καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῆται προνόμιον.

Αἰώνιον αἶσχος εἰς τοὺς συντελέσαντας νὰ μεταβληθῇ ὁ ἐνθουσιασμὸς εἰς ἀπογοήτευσιν, καὶ τιμὴ εἰς τοὺς προσπαθοῦντας νὰ τὸν ἐπαναφέρωσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες πρῶτοι τὸν ἠσθάνθησαν καὶ δι' αὐτοῦ ἐμεγαλούργησαν.

*

Ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων ὁ κομματικὸς φατριασμὸς ἤρξατο κατευναζόμενος πρὸ τοῦ μεγάλου κινδύνου· διὰ τοῦτο ἡ ὑπὲρ τοῦ κ. Δηλιγιάννη διάχυσις ἑνὸς *καπνουτζῆ* καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ κ. Τρικούπη θυμίαμα ἑνὸς *ἀνταποκριτοῦ* ἔλαβον τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτοῖς θέσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐκτίμησιν.

Οἱαδήποτε Κυβέρνησις καὶ ἂν ἔτυχε νὰ κυβερνᾷ κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας τὴν Ἑλλάδα δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱκανή, ἰσχυρὰ καὶ χαίρουσα τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς ἔθνους· πᾶσα ἐκδήλωσις περὶ ἀνικανότητος τῆς κυβερνήσεως εἰς τὰ *πράγματα* καὶ τοὺς καιροὺς, δύνανται νὰ ἐξηγηθῇ καὶ δικαίως ὡς ἐκδήλωσις περὶ ἀδυναμίας τοῦ Κράτους αὐτοῦ, ἄλλως τε τὰ πράγματα τόσον ταχέως βαίνουσι πρὸς τὴν λύσιν των, ὥστε δὲν ὑπάρχει καιρὸς διὰ τὰς ὑπουργικὰς κρίσεις τὰς τόσον εἰς πολλοὺς προσφιλεῖς.

*

Καὶ αἱ γενικώτεραι δὲ ἰδέαι ἐξ ὧν, καὶ μόνων, τινὲς ἤλπισαν τὴν *ἐξελλήνισιν* τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, δικαίως ὑπεχώρησαν· διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐγκαρδιωτέρα δεξίωσις ἐγένετο εἰς τὸν ἐπανακάμπτοντα ἐκ ταξειδίου Βασιλέα, καίδντως συνεκίνησαν αἱ ἀπὸ τοῦ ἐξώστου ὀλίγαι λέξεις του.

*

Πλὴν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐν Πάτραις, ἐν Αἰγίῳ, ἐν Καλάμαις, ἐν Γυθείῳ, ἐν Πύργῳ, ἐν Ἀταλάντῃ, ἐν Λαρίσῃ, ἐν Ῥαψάνῃ, ἐν Βόλῳ, ἐν Ἄνδρῳ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἐξεδηλώθη ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ πρὸς θυσίας προθυμία διὰ συλλαλητηρίων· οἱ δὲ θαλασσινοί μας Γαλαξειδιῶται τῇ προκηρύξει τοῦ ἐξόχου καὶ *ἀξιοζήλου* αὐτῶν δημάρχου *Νικολάου Λουκέρη* συνελθόντες εἰς ἐκκλησίαν ἐδήλωσαν, ὅτι εἶνε πάντες προθυμότατοι νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος· προσέφερον δ' ἑαυτοὺς ὅπως ὑπηρετήσωσι δωρεὰν εἰς τορπιλλοφόρα καὶ χρήματα δὲ κατέβαλον ἐκ τοῦ προχείρου ἱκανά, χάριν τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.

*

Πλεῖστοι νέοι ἐδήλωσαν ὅτι κατατάσσονται εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἐθελονταί· ἡ ἐκ Μακεδόνων φάλαγξ καὶ ὁ ἐκ φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν λόχος ἐκγυμνάζονται, μέλλοντες νὰ διασπείρωσι τὸ θάρρος καὶ τὸ γόητρον εἰς τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς. Οἱ ἀφυπηρετήσαντες ὑπαξιωματικοὶ καὶ οἱ ἀπόστρατοι ἀξιωματικοὶ προσέφερον τὸν βραχίονά τους εἰς τὴν πατρίδα.

*

Οὕτω τὸ Κράτος, καὶ ἂν ἀναγκασθὲν θελήσῃ, δὲν δύναται νὰ περιστείλῃ τὰς ὁρμὰς τοῦ Ἔθνους καὶ ἰδοὺ ὅτι ἀπὸ τοῦδε ἤρξαντο ἀναφαινόμενοι οἱ καρποί, οἱ ἐκ τῆς μορφώσεως πολεμικῆς κοινῆς γνώμης, ἥτις καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῇ.

*

Ἐξ ἑτέρου ἀξιοθαύμαστος εἶνε ἡ στάσις τῆς ἡρωϊδος Κρήτης.

Ἡ Κρήτη δὲν γνωρίζει μόνον πῶς πολεμᾷ, ἀλλὰ καὶ πῶς θυσιάζει τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ἐλευθερίας της χάριν τῶν συμφερόντων τοῦ Πανελληνίου.

Διαμαρτύρεται, ἀλλὰ δὲν κινεῖται, ὅπως ἡ προσοχὴ τῶν Ἑλλήνων τῶν φιλελλήνων καὶ μισελλήνων εἰς ἓν σημεῖον μένῃ προσηλωμένη.

*

Ἀλλὰ χάριν τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος ἀπητοῦντο καὶ θύματα.

Ταῦτα ἴσως προσεφέρθησαν ἤδη εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος.

Οἱ γέροντες, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ νήπια τῆς Ἑλληνικωτάτης Ἀγχιάλου κινδυνεύουσι νὰ σφαγῶσιν ὑπὸ Βουλγάρων, οἵτινες, κατὰ τὴν διακύρηξιν τοῦ *Κύρη* αὐτῶν, ἦλθον εἰς τὴν Θράκην τὴν Ῥωμυλίαν τῶν διπλωματῶν νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας !...

*

Φιλιππούπολις, Στενήμαχος, Ἀγχίαλος, Πύργος, Σωζόπολις, Μεσημβρία.... χωρὶς κἂν νὰ μεταβαπτισθῶσιν ὑπὸ τοῦ βαρβαρογλώσσου κατακτητοῦ, κηρύσσονται ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου Ἡγεμόνος Βουλγαρικά· ἡ Τουρκία ἀπρακτεῖ, καὶ αἱ Δυνάμεις συσκέπτονται ἢ μᾶλλον θὰ συσκεφθῶσιν.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ὅμως προαλείφεται εἰς μεγίστους καὶ ὑπερανθρώπους ἀγῶνας....

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ἐκ τῆς *Ἐφημερίδος*.

«Ὁ δεινότατος γλωσσολόγος καὶ καθηγητὴς τοῦ ἐν Graz πανεπιστημίου Gustav Meyer ἔγραψεν εἰς τὴν Philologische Wochenschrift τῆς 15 Αὐγούστου ἐ. ἔ. περὶ τῆς τοῦ κ. Γεωργίου Χατζιδάκη «Μελέτης ἐπὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς» τάδε :

»Τὸ μέγα καὶ ἐξαίρετον βιβλίον τοῦ Ἕλληνος φιλολόγου κ. Κόντου, πρὸς ὃν οὐδείς, πιστεύω, τῶν ζώντων πλὴν τοῦ Αὐγούστου Nauck ἰσοῦται κατὰ τὴν περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα παντελῆ ἐμπειρίαν, τὸ ἐπιγραφόμενον «Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν» ἐγένετο αἰτία νὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ *Νέᾳ Ἡμέρᾳ* σειρὰ ἀντιλογικῶν ἄρθρων, ἅτινα ὕστερον ἐξεδόθησαν ὁμοῦ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ, ὅπερ ἐπιγράφεται «Ψευδαττικισμοῦ ἔλεγχος». Εἶνε παντὶ σαφὲς ὅτι ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῆς πολεμικῆς ταύτης διατριβῆς εἶνε ὁ γνωστὸς Βερναρδάκης. Πρὸς τὰ ὑπὸ τούτου λεγόμενα ἀντιτάσσεται ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματεία τοῦ κ. Χατζιδάκη, ἐν ᾗ μετὰ δριμύτητος μέν, ἀλλὰ καὶ ἄκρας μετριότητος περὶ τὴν ἔκφρασιν ἀποδεικνύεται ὅτι τοῦ κ. Βερναρδάκη ἡ γνώμη περὶ τοιούτων ζητημάτων οὐδὲν δύναται νὰ ἔχῃ κῦρος διὰ τὴν περὶ τὰ γραμματικὰ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης ἀτελῆ αὐτοῦ παιδείαν. Εἶνε δὲ αὐτόδηλον ὅτι διατριβὴ ὑπὸ τοῦ κ. Χατζιδάκη συντεταγμένη, καὶ ἂν μή τις ἀποβλέψῃ εἰς τὸν πολεμικὸν σκοπόν, εἶνε πολλαχῶς διδακτική. Πρὸς δὲ τούτοις ἐλπίζομεν ὅτι θὰ συντελέσῃ κατά τι εἰς διευκρίνησιν τῶν ἐν Ἑλλάδι πολλαχῶς ἔτι κρατουσῶν συγκε-

χυμένων περὶ γλωσσικῶν πραγμάτων δοξῶν καὶ θὰ προκαλέσῃ ἐπιστημονικὴν τῶν τοιούτων ζητημάτων ἐξέτασιν. Τὰ ἐν τέλει τοῦ πονήματος περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ γραπτοῦ λόγου τῶν νῦν Ἑλλήνων λεγόμενα εἶνε πολλῆς προσοχῆς ἄξια καὶ ὑπὸ θερμοῦ τῆς πατρίδος ἔρωτος ὑπηγορευμένα».

Ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἐν ὑποσημειώσει εἰς τὴν ἀνωτέρω κρίσιν λέγει ταδε:

«Εἶχον γραφῇ ταῦτα, ὅτε ὁ κ. Βερναρδάκης ἐν τῇ «Ἐπιφυλλίδι» τῆς *Νέας Ἡμέρας* τῆς 9 Μαΐου ἐ. ἔ. κ. ἑ. ἐδημοσίευσεν ἐμπαθῆ ἀντιλογίαν πρὸς τὸν κ. Χατζιδάκην, ὅστις πάλιν ἐν τῇ «Ἑβδομάδι» τῆς 19 Μαΐου κ. ἑ. ἀντικρούει αὐτόν. Θὰ τύχω ἴσως αὖθις εὐκαιρίας νὰ εἴπω τινὰ περὶ τῆς μονομαχίας ταύτης».

Τῇ ἐγκαταλελειμμένῃ ὑπὸ τῶν κυβερνόντων ἀλλ' ἀκμαίως ἐν τῇ συναισθήσει τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς ἔργου προοδευούσῃ «Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ τῶν χριστιανικῶν χρόνων» ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ φιλομούσου ἱερομονάχου κ. Χριστοφόρου Πραγιάννη, μέλους τῆς ἑταιρείας, ἐν ἅγιον ποτήριον μετὰ τοῦ δισκαρίου του, μία φυλλάδα τῆς λειτουργίας καὶ ἓν χειρόγραφον βιβλιάριον περιέχον διαφόρους εὐχάς. Ταῦτα πιθανὸν νὰ μὴ ἔχωσι μεγάλην σπουδαιότητα ἀρχαιολογικὴν ἔχουσιν ὅμως ἀξίαν, διότι τυγχάνουσιν ἱερὰ σκεύη τοῦ ἐξ Ἀραχώβης *Ἰωάννου Πρωτοπαππᾶ*, ὅστις διὰ τῆς ἱκανότητός του καὶ τῆς ὑπολήψεως, ἣν ἀπελάμβανε καὶ παρ' αὐτῷ ἔτι τῷ βαρβάρῳ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 21, ὄχι μόνον πολλὰς ψυχὰς χριστιανῶν ἔσωσεν ἐκ τοῦ προαποφασισθέντος, κατ' αὐτῶν θανάτου, ὄχι μόνον πολλοὺς χριστιανοὺς ἐλευθέρωσεν αἰχμαλωτισθέντας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἱερότατον κειμήλιον τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας τὸν περικλεέστατον ναὸν τῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ περιέσωσε, καθ' ὅτι ὅτε ὁ βάρβαρος ἔθεσε πυρίτιδα ὑπὸ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Βαρβάρας, ἵνα ἀνατρέψῃ ὁλόκληρον τὴν Μονήν, προσελθὼν καὶ παρακαλέσας γονυπετῶς τὸν τότε ἀρχηγὸν τῶν Τούρκων κατέπεισεν αὐτὸν νὰ ἀποσύρῃ τὴν πυρίτιδα καὶ οὕτω ὁ ναὸς ἐσώθη.

Ὡς γνωστόν, ὁ ἐν Λειψίᾳ ἐκδότης τυπογράφος Τάουχνιτζ μετατυπόνει ἀπό τινων ἐτῶν πᾶν ὅ,τι ὡραῖον καὶ τερπνὸν σύγγραμμα καὶ ἰδίως μυθιστόρημα ἢ ποίημα ἢ βιογραφίαν, κτλ. ἐκδοθῇ Ἀγγλιστί. Μέχρι σήμερον ἔχει ἀνατυπώσει ἐν μικρῷ ὀγδόῳ καὶ ἐπὶ κοινοῦ χάρτου 2349 τόμους, ὧν ἕκαστος τιμᾶται 1 μάρκας καὶ 60 πφέννιγκ ἤτοι δύο φράγκα. Οὕτω τὰ κλασικώτερα ἔργα τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας ἐν μετατυπώσει εἶνε προσιτὰ παντὶ λογίῳ. Οἱ δύο δὲ τελευταῖοι τόμοι τῆς συλλογῆς ταύτης περιέχουσι τὰς ἐπιστολὰς Ἀλίκης τῆς Μεγάλης Δουκίσσης τῆς Ἕσσης πρὸς τὴν Βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ Ἐφημερὶς τοῦ Φραγκλινείου Ἰνστιτούτου τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου περιέχει ὑπόμνημα τοῦ δόκτορος van der Weyde *περὶ νέου συστήματος τηλεγράφιας πρὸς συνηχηδρομικοὺς συρμοὺς καὶ ἐκ συρμῶν ἐν κινήσει δυνάμει ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.*

Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ συστήματος τούτου συνίστανται εἰς τὸ ὅτι ἕκαστος σταθμάρχης γνωρίζει πάντοτε ποῦ τῶν γραμμῶν αἱ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἁμαξοστοιχίαι εὑρίσκονται καὶ δύναται νὰ σταματᾷ ἢ νὰ θέτῃ εἰς κίνησιν τὰς ἁμαξοστοιχίας ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Συγχρόνως δὲ ὁ φύλαξ τῆς γραμμῆς αὐτοστιγμεὶ δύναται ν' ἀναφέρῃ τῷ σταθμῷ εἰς ὃν ὑπάγεται οἱονδήποτε συμβὰν τῆς ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν αὐτοῦ γραμμῆς.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'.

Κύριε Διευθυντά,

Ἐσφαλμένως ὁρίζεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 80 φύλλῳ τῆς *Ἑβδομάδος* ὡς χρόνος ἀνεγέρσεως τοῦ ἐν Μιστρᾷ μητροπολιτικοῦ ναοῦ (Ἁγίου Δημητρίου) τὸ ἔτος 1263, καθόσον αὕτη ἐγένετο ἔτη τινὰ βραδύτερον. Δὲν δυνάμεθα μὲν βεβαίως νὰ ὁρίσωμεν τὸ ἔτος, ἀλλ' ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὴν χρονικὴν περίοδον, ἐντὸς τῆς ὁπύας ᾠκοδομήθη ὁ λαμπρὸς οὗτος ναός.

Ἐπὶ τοῦ ναοῦ τούτου ἐγράφησαν, βεβαίως ὑπὸ τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὸν Μητροπολίτου Νικηφόρου, οἱ ἑξῆς στίχοι·

Τόν δε δόμον πόδεσι φίλος ἐμβεβαὼς ἀγανοῖσι
Μνώεο Νικηφόροιο δομήτορος ἀρχιερῆος·

καὶ

Τὸν θεῖον οἶκον τόνδε καινουργεῖ πάθῳ
Κρήτης πρόεδρος, εὐτελὴς Νικηφόρος
Ἔχων ἀδελφὸν Ἀαρὼν συνεργάτην
Σκηπτροκρατοῦντος Αὐσόνων Ἀνδρονίκου
Παλαιολόγου σὺν Μιχαὴλ υἱέϊ. 1

Ἐκτίσθη λοιπόν, ὅτε Ἀνδρόνικος ὁ Β', ὁ πρεσβύτερος συνεβασίλευε μετὰ τοῦ υἱοῦ του Μιχαὴλ τοῦ Θ'. Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ προσελήφθη συμβασιλεὺς ὑπὸ τοῦ πατρός του τὸν Μάϊον τοῦ 1295, ἀπεβίωσε δὲ τὸν 8βριον τοῦ 1320. Μεταξὺ ἄρα τῶν ἐτῶν 1295 καὶ 1320 ἐκτίσθη ὁ περὶ οὗ πρόκειται ναὸς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Λακεδαίμονος Νικηφόρου ἐν Μιστρᾷ, ἔδραι τότε αὐτοῦ, τῆς Σπάρτης κατεχομένης ὑπὸ τῶν Φράγγων, καθόσον ὁ αἰχμαλωτισθεὶς πρίγγιψ Πελοποννήσου Γουλιέλμος ὁ Β' εἰς τὴν ἐν Πελαγονίᾳ (8βρίου 1259) μάχην, καθ' ἣν βοηθήσας καὶ οὗτος ὡς καὶ ὁ ἕτερος γαμβρὸς τοῦ Δεσπότου Ἠπείρου Μιχαὴλ τοῦ Β', ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας Μαμφρέδος, τὸν πενθερόν των, ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ἀπελύθη (1262) παραχωρήσας τῷ αὐτοκράτορι μόνον τὰ τρία φρούρια, τὸ τῆς Μονεμβασίας, Μάνης (Ματίνης) καὶ Μιστρᾶ (Μίζιθρᾶ), τῆς Σπάρτης μεινάσης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγγων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 7βρίου 1885.

Σ. Γ. Π.

Β'.

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἑβδομάδος».

Οἱ προσταται τῶν πτηνῶν δὲν ἐφησυχάζουσιν, οὔτε τὸ πῦρ τῆς προστασίας αὐτῶν ἀσθενὲς ὂν ἀπεσβέσθη ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Τὸ πῦρ ἡμῶν ἦτο καὶ εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε, διότι δὲν γίνεται, ὅ,τι ἐγίνετο ἄλλοτε, ὡς ἐνθυμεῖσθε βεβαίως, ἐν μέσαις Ἀθήναις, ἐκεῖ παρὰ ταῖς κλίμαξι τῆς παλαιᾶς ἀγορᾶς ὑπὸ τῶν ἀγυιοπαίδων, ὧν ἡ καρδία εἶχε σκληρυνθῆ ὡς χάλυψ. Ὅπως δὲ ὑπενθυμίσω εἰς τοὺς τυχὸν λησμονήσαντας τί συνέβαινε τότε, λέγω: ὅτι ἔτιλλον ζῶντα οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι δαίμονες καὶ ἐτύφλωνον τὰ ἀτυχῆ πλάσματα, τὰ καϋμένα τὰ πουλάκια, ὁσάκις δὲν ἐπώλουν αὐτά, καὶ ἐνησμενίζοντο νὰ τὰ βλέπωσι πηδῶντα καὶ τρέμοντα ἐκ τῶν ἀλγηδόνων. Συνέβαινε δῆλα δή, κ. Διευθυντὰ τῆς *Ἑβδομάδος*, κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα, καθ' ἃ οὐδεμία εἶχεν εἰσέτι ἐγερθῆ φωνὴ ὑπὲρ τῶν πτηνῶν, ἀκριβῶς ὅ,τι συμβαίνει σήμερον ἐκεῖ παρὰ τὸν Καρᾶν τοῦ κ. Σκουζέ, ὡς ἱστορεῖτε, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τότε ἦσαν ἀγυιόπαιδες οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες, νῦν δὲ Κύριοι, ἀδιάφορον τίνος καταγωγῆς, ἀρκεῖ ὅτι εἶναι Κύριοι, καὶ Κύριοι ὅπως πρέπει. Βεβαίως τοῦτο γενόμενον ἐν ἐποχῇ ἐκπολιτιστικῇ καὶ εὐαισθήτῳ τῆς χώρας ἡμῶν, ὡς τοὐλάχιστον διατυμπανίζεται δεξιὰ καὶ ἀριστερά, εἶναι σκληρόν, διότι καταλαμβανόμεθα φενακιζόμενοι.

Τὰ ἀνωτέρω ἔγραψα ἡμῖν, φίλτατε κύριε χάριν τῆς ἐπικλήσεώς σας, καὶ ὅπως ἴδητε καὶ πεισθῆτε ὅτι οὔτε καθεύδομεν, οὔτε ἐφησυχάζομεν. Ὅτι δὲ τὸ πῦρ τῆς προστασίας ἡμῶν δὲν κατεσβέσθη, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποδαυλίζεται ἐν ἡμῖν ζωηρῶς, γνωρίζομεν τῇ *Ἑβδομάδι* ὅτι ἡτοιμάσαμεν νομοσχέδιον περὶ κυνηγεσίας καὶ προστασίας τῶν πτηνῶν, ὅπερ προτιθέμεθα νὰ καταστήσωμεν ἀντικείμενον ἐν τῇ Βουλῇ προσεχῶς, εἰ θεὸς ἐθέλει.

Εἷς φίλος σας προστάτης τῶν πτηνῶν.

Γ'.

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἑβδομάδος»,

Ἐκ τυπογραφικοῦ βεβαίως παροράματος ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς περὶ Μιστρᾷ σημειώσεσιν «Ἅγιος Λυκόδημος» προκειμένου περὶ τοῦ «Ἁγίου Νικοδήμου» τῆς γνωστῆς ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ῥουσικῆς ἐκκλησίας».

Καλόγηρος.

Σημ. τῆς «Ἑβδομάδος». Ἀνθάνεσθε, πάτερ· ἡ ἀρχαιοτάτη αὕτη ἐκκλησία, ἡ σήμερον μεταβαπτισθεῖσα καὶ ἐσφαλμένως λεγομένη «Νικόδημος» ὠνομάζετο κατὰ τὴν καλὴν ἐποχήν της «Λυκόδημος» ὅταν δὲ διέλθητέ ποτε τὴν δημοφιλῆ ὁδὸν φιλελλήνων ῥίψατε καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου ἓν βλέμμα· εἰς τὴν πρώτην γωνίαν τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας θὰ ἴδητε ἐπὶ τοῦ μαρμάρου... τὴν πλάνην σας.

1 Ἴδε Buchon Recherches historiques sur la principauté francaise de Morée, Le livre de la conquete de la Princée de la Morée, Tôme première Paris 1845 σελ LXXVIII.

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

(Ἤπειρος)

[Αἱ παραδόσεις αὗται εἶσιν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κουρέντων τῆς Ἠπείρου, κειμένης δυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων καὶ κατοικουμένης, ἀπάσης ὑπὸ γνησιωτάτων Ἑλλήνων χριστιανῶν, ὁμιλούντων τὴν ἁπλουστέραν καὶ ἀμιγεστέραν διάλεκτον τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης. Εἶνε δὲ διαδεδομέναι καθ' ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν, μετὰ μικρῶν τινων κατὰ χωρία παραλλαγῶν].

Οἱ Ἕλληνες

Οἱ Ἕλληνες ἦταν πάρα πολὺ μεγάλοι ἀνθρῶποι. Τὸ κεφάλι τους ἔφτανε ὡς τὰ σύννεφα. Ἦταν ψηλότεροι καὶ χοντρότεροι ἀπὸ τὸ βουνὶ τῆς Σμούτιστας. Ὅταν ἔχτιζαν τὰ κάστρα ποῦ φαίνονται ἀκόμα στὴν Κρετσούνιστα[1] καὶ στὴ Βελτσίστα[2] ἄπλωνε ὁ ἕνας τὸ χέρι του ἀπὸ τὴν Κρετσούνιστα καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴ Βελτσίστα καὶ ἐδανείζονταν τὰ σύνεργά τους! Τότες ποῦ ζοῦσαν οἱ Ἕλληνες δὲν χρειάζονταν γεφύρια, γιατὶ αὐτοῦ περνοῦσαν τὸν Παλαμᾶ[3] σὰν ποῦ πηδοῦμε ἐμεῖς σήμερα τὲς αὐλακιὲς στὸ χωράφι. Φώναζαν ἀπὸ 'δῶ κι' ἀπολογιόνταν ἀπὸ τὴν Ἄρτα[4]. Μὲ ἑκατὸ δρασκέλλες πάγαιναν ἀπὸ 'δῶ ὡς στὰ Γιάννινα[5]! Ὅταν πολεμοῦσαν ἀναμεταξύ τους ἔρριχναν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον ῥαϊδιὰ[6] γιατὶ δὲν εἶχαν ντουφέκια τότες. Τέτοιοι θὰ ἤμασταν καὶ ἐμεῖς ἀλλὰ ἀνάθεμα τὴ Μονοβούζα ποῦ μᾶς κατάντησε σὰν ποῦ εἴμεστε σήμερα!

Πῶς ἐκτίσθησαν τὰ Ἰωάννενα, τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὸ Τεπελένι

Ἦταν τρεῖς ἀδερφὲς βασιλοπούλες, καὶ ἡ μιὰ ποῦ λέγονταν Γιάννω ἔχτισε τὰ Γιάννα, ἡ δεύτερη ποῦ λέγονταν Ἀργύρω ἔχτισε τὸ Ἀργυρόκαστρο, καὶ ἡ τρίτη ποῦ λέγονταν Λένω ἔχτισε τὸ Τεπελένι.

Διατί οἱ Ἀρβανίτες καὶ οἱ Γύφτοι δὲν ἔχουν γράμματα

Ὅταν ἐμέραζεν ὁ Θεὸς τὰ γράμματα ἐπῆγαν ὅλες ἡ φυλὲς νὰ γυρέψουν γράμματα, ὄξω ἀπὸ τὴ γύφτικη τὴ φυλή, ποῦ δὲν ἐπῆγε καθόλου, καὶ γι' αὐτὸ οὔτε ἔχομ' οὔτε θάχουν ποτὲ γράμματα οἱ γύφτοι γιατὶ ὁ Θεὸς τοὺς καταράστηκε καὶ ἔβαλε μέσα στὴ θάλασσα ὅταν οἱ γύφτοι ἐφκιασαν τὰ περόνια ποῦ σταυρώθηκε ὁ Χριστός. Κοντὰ σὲ ὅλες τὲς φυλὲς ποῦ πῆραν γράμματα ἦταν καὶ ἡ ἀρβανίτικη ἡ φυλή, μὰ γιατὶ οἱ ἀρβανίτες δὲν ἔχουν γράμματα; Θὰ σᾶς τὸ πῶ:

Ὅταν ἐμέραζε ὁ Θεὸς τὰ γράμματα δὲν εἶχε βγῆ τὸ χαρτὶ ἀκόμα καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἐπῆγαν νὰ τὰ πάρουν τὰ γράμματα τὰ ἔπαιρναν ψηλὰ σὲ φύλλα ἀπὸ κουμπρολάχανο καὶ ἔφευγαν. Οἱ ἄλλοι ὅλοι ποῦ ἐπῆγαν καλὰ στὰ σπίτια τους τὰ λαχανόφυλλα ὁποῦ εἶχαν τὰ γράμματα, ἀλλὰ ὁ καϋμένος ὁ Ἀρβανίτης δὲν τὸ ἐπῆγε τὸ λαχανόφυλλο, γιατὶ στὸ δρόμο ἐδίψασε καὶ σκύφτοντας νὰ πιῇ νερὸ σὲ μιὰ βρύσι ἄφησε τὸ φύλλο κατὰ γῆς, καὶ μιὰ γελάδα ποῦ ἔβοσκε ἐκεῖ κοντὰ τὸ μυρίστηκε καὶ ὅσω νὰ σηκώσῃ ὁ Ἀρβανίτης τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴ βρύσι τὸ φύλλο μὲ τὰ γράμματα ἦταν στὴν κοιλιὰ τῆς γελάδας! Ἔσκουζε ὁ καϋμένος ὁ Ἀρβανίτης γιὰ τὸ κακὸ ποῦ ἔπαθε καὶ μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια γύρισε πίσω στὸ παλάτι τοῦ Θεοῦ ζητῶντας ἄλλα γράμματα, ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν εἶχε ἄλλα γράμματα παρὰ μόνον τὰ γύφτικα, ποῦ ἄμα τὰ εἶδε ὁ ἀρβανίτης εἶπε στὸν Θεὸ ποῦ ἤθελε νὰ τοῦ τὰ δώσῃ:

— Δὲν τὰ παίρω, Θέ μου, αὐτὰ τὰ γράμματα χρυσὰ νὰν τὰ κάνῃς!

— Καὶ ἐγὼ ἤθελα νὰ σοῦ δώσω καλλίτερα, τοῦ εἶπε ὁ Θεὸς ἀλλὰ δὲν ἔχω ἄλλα.

— Ἀφοῦ εἶν' ἔτσι, εἶπε ὁ Ἀρβανίτης ἂς μείνω καὶ χὼρς γράμματα.

— Καὶ πῶς θὰ ζήσῃ ἡ φυλή σου χὼρς γράμματα; τοῦ εἶπε ὁ Θεός.

— Μὲ δανεικά, ἀπολογήθηκε ὁ Ἀρβανίτης, καὶ ἔφυγε.

Ἀπὸ τότες οἱ Ἀρβανίτες ζοῦν μὲ τὰ δικά μας τὰ γράμματα.

Οἱ Κακοὶ Γονέοι

Εἶναι καὶ γονέοι κακοὶ στὸν Κόσμο. Ἕναν καιρὸ ἕνα ἀντρόγυνο ἔτρωε τὰ παιδιά του καὶ ἀπὸ τότες γίνκε γνωστὸ ὅτι τὸ κρέας τὸ ἀνθρωπινὸ εἶναι νόστιμο σὰν ζάχαρι.

Οἱ Γύφτοι

Οἱ Γύφτοι εἶναι μαῦροι γιατὶ ἔφκιασαν τὰ περόνια ποῦ σταυρώθηκε ὁ Χριστὸς καὶ ἀπὸ αὐτὸ τοὺς καταράστηκε ὁ Χριστὸς νὰ μὴ κάνουν προκοπή, νὰ γίνουν μαῦροι, νὰ ἔχουν σπίτια τὲς καλύβες καὶ νὰ διακονεύουν τὸ ψωμὶ ποῦ τοῦν. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ γύφτου δὲν λειτουργεῖται καὶ γιὰ νὰ λειτουργηθῇ πρέπει νὰ τὴ ζμώσῃ ῥωμηὰ γυ' αὐτὸ καὶ οἱ γύφτοι οἱ ἴδιοι δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ γένουν παπάδες[2], οὔτε ἀναγνωστάδες· κι' οὐδὲ κι' ἐμεῖς οἱ ἄλλοι κάνομε συμπεθεριὰ μ' αὐτούς.

Ἡ Καράβα

(Παράδοσις τῆς Ἄνω Θεσσαλίας κατ' ἀφήγησιν τοῦ κ. Ἀθ. Μαλλώρα ἐν Ἀγκιστρίῳ).

Τὸ βουνὸ αὐτὸ λέγεται Καράβα[1] γιατὶ σὲ μιὰ μερὰ ποῦ κτύει[1] σκαδῶ[2] εἶναι μιὰ κρικέλλα ποῦ ἔδεναν τὰ καράβια ὅταν ὁ Κάμπος ἦταν θάλασσα μεγάλη ὡς ἐκεῖ ψηλὰ στὰ βουνά. Ὁ Ἴταυρος[3] χώρισε μιὰ φορὰ μὲ τὴν οὐρά του τὸν Ἔλυμπο καὶ τὸν Κίσσαβο ποῦ ἦταν ἀδερφωμένα καὶ ἔθυβγε[4] τὸ νερὸ ποῦ σκώπαζε τὸν Κάμπο τῆς Λάρσας καὶ τὸν Κάμπο τοῦ Τρικκάλου, καὶ δὲν ἔμεινε ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν γκουτζκμ-θάλασσα παρὰ ἡ Σαλαμβρία[5].

(Ἅπασαι συνελέγησαν ὑπὸ Χ. Χριστοβασίλη.)

Η ΕΒΔΟΜΗΝΤΑ ΓΛΩΣΣΑΙΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΡΑΗΣ

(Ἀθῆναι)

Ὁ μόνος λόγιος ὅστις ἠτύχησε ν' ἀποκτήσῃ δημοτικότητα καθ' ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν εἶνε ὁ **Κοραῆς**. Ὅτε ἱδρύθη ἐν τῷ νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν τὸ μεγαλοπρεπὲς μνημεῖόν του διερχόμενοι οἱ χωρικοὶ διὰ τῆς εἰς διάφορα χωρία ἀγούσης ὁδοῦ Βάρης διηγοῦντο εἰς τὸ χωρίον αὐτῶν ὅτι «ἕνα μεγάλο μαρμαρένιο μνημεῖο ἔκαναν σὲ κάποιον Κοραή» οἱ γεροντότεροι ἀπήντων· «Καλὰ κάναν, γιατὶ αὐτὸς ἔχομε ἀκουστᾷ πῶς ἠύρε τῆς *ἑβδομήντα γλώσσαις*».

Κ.

ΕΙΣ ΤΕΝΕΚΕΝ

Σ' ἕναν κῆπο μιὰ χαρά,
κι' ἀπὸ λούλουδα σπαρμένο,
ἐπεταξαν μιὰ φορὰ
ἕναν τενεκὲ σπασμένο.

Μαραθῆκαν ἡ μοσκές,
ἐξεράθηκαν κ' οἱ κρίνοι,
μὰ ὁ καλός σου ὁ τενεκές,
πάντα τενεκὲς θὰ μείνῃ.

Ψ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΝΕΥ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Πόσον στοιχίζει ἡ ἐλευθερία εἰς τοὺς Βουλγάρους. Εἰς οὐδὲν ἔθνος ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐστοίχισεν τόσον ὀθνεῖα ἡ ἐλευθερία. Σχεδὸν δὲν ἐπεχειρήσαν ἀγῶνα, τὸ δὲ [illegible] αἷμα, ὅπερ ἔχυσαν, ἐχύθη ἐν Βατάκ, ὅτε κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν μπασιμποζούκων, κινήσαντες τὴν συμπάθειαν τοῦ [illegible] ὅσον [illegible] ὁ συνήγορος [illegible] ὁμολογήσεώς των. Οὐδείς, [illegible] ἐν ἀρχῇ τῆς ἀνταρσίας τῶν [illegible] νὰ κανονοβολῇ-

1 Βλέπε [illegible]
2. [illegible] καὶ [illegible] κληρον[illegible] Θεσσαλ[illegible]
3 [illegible] ὑψηλ[illegible] τὴν φυσιογνω-μίζουν [illegible] σήμερον [illegible] κατὰ [illegible]
4 Ἔφυ[illegible]
5 Βενετία[illegible]

1 Ἐν Ἠπείρῳ ἡ προσφορὰ τοῦ Γύφτου ἀληθῶς δὲν εἶναι δεκτὴ ἐὰν δὲν πιστοποιηθῇ ὅτι ἐζυμώθη ὑπὸ Ἑλληνίδος.

2 Οἱ Γύφτοι οὐδὲν ἀξίωμα ἐκκλησιαστικὸν λαμβάνουσιν ἐν Ἠπείρῳ, οὐδὲ τὸ τοῦ κανδηλάπτου.

1 Ἀρχὴ τῆς σειρᾶς τῆς Ὀρθρυος.

σωσι τοὺς ἐχθροὺς διὰ ξυλίνων τηλεβόλων, ἀλλὰ τὰς σφαίρας παρηκολούθησαν καὶ τὰ κανόνια ἀνατιναχθέντα. Οἱ Βούλγαροι ἂν δὲν ἐφεῦρον τὴν ἐλευθερίαν, καὶ εἶνε ἄγευστοι τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγώνων, ἐφεῦρον ὅμως τὸ γελοῖον ἐν τῷ πολεμεῖν.

Ἐν τούτοις εἶνε ξιππασμένοι ὡς ὀψίπλουτοι, τοὺς ὁποίους ἡ τύχη, καὶ μόνον ἡ τύχη ὠφέλησεν, ἐν ᾧ οὗτοι ἐκοιμῶντο.

Αἱ σιδηροδρομικαὶ ἅμαξαι ἐν Ρωσσίᾳ. Ἑκάστη ἅμαξα τοῦ σιδηροδρόμου ἐν Ρωσσίᾳ ἔχει τρία διαμερίσματα χωριζόμενα διὰ θύρας ἀφιεμένης συνήθως ἀνοικτῆς ὥστε δύνανται οἱ ἐπιβάται νὰ περιφέρωνται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἕτερον. Ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει θερμάστρα καὶ παρ' αὐτὴν τ' ἀναγκαιοῦντα ξύλα. Ὁ φωτισμὸς ἐκτελεῖται διὰ χονδρῶν βραχέων κηρίων, τεθειμένων ὡς συνήθως ἐν τοῖς σιδηροδρόμοις, ἐπὶ τῆς ὀροφῆς καὶ προστατευομένων ὑπὸ πυκνοῦ ὑαλλίνου δίσκου.

Τοῦτο εἶνε τὸ μόνον δυνατὸν φωτισμοῦ μέσον, διότι τὸ ἔλαιον κατὰ τὰ μεγάλα ψύχη πήγνυται.

Εἰς τὰ δύο ἄκρα μόνον, αἱ ἕδραι κατέχουσιν ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, ὅλον τὸ μῆκος τῆς ἁμάξης.

Ἁμαξαί τινες πρώτης τάξεως ἔχουσι καὶ ἰδιαίτερα καταλύματα, ἢ μικρὰ διαμερίσματα διηυθετημένα ὡς ἑξῆς:

Δύο ἕδραι εἰσὶ κατέναντι ἀλλήλων.

Ἀνασηκόνετε τὸ ἔναντι ὑμῶν προσκεφάλαιον, θέτετε αὐτὸ ἐπὶ τοῦ σανιδώματος ἐν τῷ μέσῳ, ἐξάγετε ἐκ τῆς κοιλότητος, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς μετατοπίσεως ταύτης, προσκεφάλαιον ἐκ φαιοῦ ἐριούχου, καὶ οὕτω ἔχετε κλίνην ἀληθῆ καὶ ἀναπαυτικωτάτην.

Αἱ φωλεαὶ τῶν χελιδόνων.—Ἡ Μακασσάρη καὶ αἱ Σουνδαῖαι νῆσοι ἐξάγουσι κατ' ἔτος 250 χιλ. λίτρας πολυτίμων φωλεῶν χελιδόνων, αἵτινες φέρουσι εἰσόδημα 30 ἑκατομμυρίων φράγκων κατ' ἔτος. Ἐν τῇ νήσῳ Ἰάβᾳ ὑπάρχουσι σπήλαιά τινα ἅτινα δίδουσιν εἰς τὸν ἰδιοκτήτην αὐτῆς εἰσόδημα 800,000 φράγκων. Αἱ πολύτιμοι αὗται φωλεαὶ τῶν χελιδόνων ἐξάγονται ἐκ τοῦ βάθους τῶν σπηλαίων ὑπὸ πτωχῶν κατοίκων τῆς νήσου εἰθισμένων ἐκ παίδων εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἥτις εἶνε λίαν ἐπικίνδυνος. Ἡ ἐν τῷ σπηλαίῳ προπάντων εἴσοδος εἶνε κινδυνωδεστάτη. Ἓν μόνον παραπάτημα [illegible] ὅπως φύγῃ ἐν ὀλέθρῳ, διότι κάτωθεν τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει θάλασσα, ἑκατοντάδας ποδῶν βάθος ἔχουσα.

Φόνος δι' [illegible]. Ἑσχάτως συνέβη ὁ ἑξῆς [illegible] θάνατος. Ὁ Ἰούλιος Ῥωμ[illegible] τῶν κομητείας Νοντγκαμπέρ[illegible] τινὰ ὑπὸ [illegible] σθρίψεν [illegible] κλαδ[illegible] εἰσέδυσε καὶ τόν[illegible] ἕνα [illegible] τοῦ [illegible] τὸ σῶμά του [illegible] εἰσόδησαν εἰς τὴν γῆν. Οἱ κατ[illegible] πληθίον τοῦ παραδόξως φονευθέντος, οὗτοῦ ἀνθρώπου, μένουσιν εἰσέτι κεχηνότες διὰ τὴν ἐξ οὐρανοῦ ταύτην δολοφονίαν.

Περιπέτειαι κωδώνων. Τίς ἤθελέ ποτε πιστεύσει, ὅτι οἱ τρεῖς κώδωνες τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ (L'Auxerrois), οἱ κατὰ τὴν φρικαλέαν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, δόντες τὸ σημεῖον τοῦ *φονικοῦ γάμου τῶν Παρισίων*, ἤθελόν ποτε σημάνει καὶ ἐν θεάτρῳ;

Καὶ ὅμως ὁ κώδων ὃν ἀκούουσιν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει τοῦ Δὸν Ζουὰν τοῦ Αὐστριακοῦ, εἶνε εἷς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἔδωσαν τὸ σύνθημα τῆς σφαγῆς κατὰ τὸ 1572. Οἱ τρεῖς κώδωνες τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐπωλήθησαν, ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν παρεχωρήθη εἰς θιασόν τινα ἠθοποιῶν, διὰ τὴν παράστασιν τοῦ «Ἐδουάρδου ἐν Σκωτίᾳ» τοῦ Ἀλεξάνδρου Duval (1801).

Ἀναμιτικαὶ παροιμίαι:

Τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους γνωρίζομεν ἐκτιμῶμεν τὴν ἀρετήν, τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζομεν ἐκτιμῶμεν τὴν ἐνδυμασίαν.

*

Ὅταν πλέης ποταμόν τινα ὀφείλεις ν' ἀκολουθῇς τοὺς ἑλιγμούς του· ὅταν εἰσέρχησαι εἰς οἰκίαν τινὰ ὀφείλεις ν' ἀκολουθῇς τὰς συνηθείας της.

*

Πλοῖον ἄνευ πηδαλίου εἶνε ὡς γυνὴ χωρὶς ἄνδρα. Ἀνὴρ δίχως γυναῖκα εἶνε ἵππος ἄνευ χαλινοῦ.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

165. *Αἴνιγμα.*

Στόμα ἔχω, ἀναγνῶστα, μὰ δὲν ξεύρω νὰ μιλῶ
Δὲν πεινῶ, δὲν τρώγω· κρῖμα 's τὴν καλὴ κοιλιὰ [ποῦ ἔχω
καὶ χωρὶς νὰ ἔχω πόδια κἄποτε μπορῶ καὶ τρέχω
εὗρέ με παρακαλῶ.

166. *Στοιχειόγριφος.*

Εἶμαι τῆς ἄνοιξις ποιὴ ποῦ τὰ κλαράκια σμίγει!
Ἂν γελασθῇς καὶ στὴν ἀρχὴ
προσθέσῃς μόνον ἕνα χί
τότε τ' αὐτιά σου βούλωσε καὶ ὅπου φύγῃ φύγῃ.

167 *Τὸ ἄσμα τοῦ Τυρταίου.*

[Καί τοι ὑπάρχουσιν ἱκαναὶ μεταφράσεις τοῦ μοναδικοῦ τούτου θουρείου, ἐν τούτοις ἐπειδὴ ἀπασαι, δὲν εἶνε τοιαῦται ὥστε νὰ καθιστῶσι περιττὴν καὶ ἄλλην, προτείνομεν ἐκ νέου τὴν μετάφρασιν, ἣν δύναται νὰ ἀποστείλῃ πᾶς τις ἐντὸς 15 ἡμερῶν λαβόντων, ἂν ἡ μετάφρασίς του ἐγκριθῇ, τὴν «Ἑβδομάδα» ἐπὶ ἓν ἔτος δωρεάν].

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐν προμάχοισι πεσόντα
ἄνδρ' ἀγαθόν, περὶ ἧ πατρίδι μαρνάμενον.
τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγροὺς
πτωχεύειν πάντων ἐστὶ χαλεπώτατον,
πλαζόμενον σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι
παισί τε σὺν μικροῖς κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ.
ἐχθρὸς μὲν γὰρ τοῖσι μετέσσεται, οὓς κεν ἵκηται
χρησμοσύνη τ' ἀνάγκης καὶ στυγερῇ πενίῃ,
αἰσχύνει τε γένος, κατὰ δ' ἀγλαὸν εἶδος ἐλέγχει,
πᾶσα δ' ἀτιμίη καὶ κακότης ἕσπεται.
εἰ δ' οὕτως ἀνδρός τοι ἀλωμένου οὐδεμί' ὤρη
γίγνεται, οὐδ' αἰδὼς ἐξοπίσω γένεος,
θυμῷ γῆς περὶ τῆσδε μαχώμεθα, καὶ περὶ παίδων
θνήσκωμεν ψυχέων μηκέτι φειδόμενοι.
ὦ νέοι, ἀλλὰ μάχεσθε παρ' ἀλλήλοισι μένοντες,
μηδὲ φυγῆς αἰσχρᾶς ἄρχετε μηδὲ φόβου,
ἀλλὰ μέγαν ποιεῖσθε καὶ ἄλκιμον ἐν φρεσὶ θυμόν,
μηδὲ φιλοψυχεῖτ' ἀνδράσι μαρνάμενοι·
τοὺς δὲ παλαιοτέρους, ὧν οὐκέτι γούνατ' ἐλαφρά,
μὴ καταλείποντες φεύγετε, τοὺς γηραιούς,
αἰσχρὸν γὰρ δὴ τοῦτο. μετὰ προμάχοισι πεσόντα
κεῖσθαι πρόσθε νέων ἄνδρα παλαιότερον,
ἤδη λευκὸν ἔχοντα κάρη πολιόν τε γένειον,
θυμὸν ἀποπνείοντ' ἄλκιμον ἐν κονίῃ,
αἱματόεντ' αἰδοῖα φίλαις ἐν χερσὶν ἔχοντα
(αἰσχρὰ τά τ' ὀφθαλμοῖς καὶ νεμεσητὸν ἰδεῖν)
καὶ χρόα γυμνωθέντα. νέοισι δὲ πάντ' ἐπέοικεν,
ὄφρ' ἔρατῆς ἥβης ἀγλαὸν ἄνθος ἔχῃ·
ἀνδράσι μὲν θηητὸς ἰδεῖν, ἐρατὸς δὲ γυναιξὶν
ζωὸς ἐών, καλὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσών.
ἀλλά τις εὖ διαβὰς μενέτω ποσὶν ἀμφοτέροισιν
στηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χείλος ὀδοῦσι δακών.

168. *Πρόβλημα.*

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεώς μου, ἡ μήτηρ μου εἶχε τὸ 1/3 τῆς σημερινῆς ἡλικίας τοῦ πατρός μου· ἀλλὰ τὸ τριπλάσιον τῆς ἡλικίας τοῦ πατρός μου ἐξισοῦται πρὸς τὸ πενταπλάσιον τῆς ἡλικίας μου, καὶ ἡ ἡλικία τῆς μητρός μου πολλαπλασιαζομένη ἐπὶ τὸ δέκατον τῆς ἡλικίας τοῦ πατρός μου ὑπερβαίνει τὴν ἡλικίαν μου κατὰ 300 ἔτη. Τίς εἶνε ἡ ἡλικία τῶν τριῶν προσώπων;

169. *Ἀπρόπτωτον.*

Πῶς δύναταί τις μὲ 30 μόνον λεπτὰ νὰ φάγῃ τ' ὀλιγώτερον 30 εἴδη γλυκύσματα;

ΛΥΣΕΙΣ

159. Γῆρας.—160 Ζάκυνθος-Κόθνος. — 161. Ἐν ὅλῳ 28 ἤτοι Μωάμεθ Βεγιαζὶτ Σελὶμ Σουλεϊμὰν Σελὶμ Μουρὰτ Μωάμεθ Ἀχμὲτ Μουσταφᾶς Ὀσμὰν Μουσταφᾶς Μουρὰτ Ἰβρὴμ Μωάμεθ Μουσταφᾶς Μαχμοὺτ Σουλεϊμὰν Ἀχμὲτ Μουσταφᾶς Ἀχμὲτ Μαχμοὺτ Ὀσμὰν Μουσταφᾶς, Ἀβδοὺλ Χαμὶτ, Σελὶμ Μουσταφᾶς Μαχμοὺτ, Ἀβδοὺλ Μετζὶτ Χὰν, Ἀβδοὺλ Ἀζὶζ Χὰν, Ἀβδοὺλ Χαμὶτ.— 162. Ὁ Σιμωνίδης.— 163. Ἓν νόμισμα τῶν 2 δρ.+3 τῶν 50 λ.+5 τῶν 20 λ. = 4 δρ. καὶ 50 λ. Αἱ 67 δρ. καὶ 50 λ. εἶνε δεκαπεντάκις 4 δρ. καὶ 50 λ. Λοιπὸν τὸ βαλλάντιον περιεῖχε 15 τῶν 2 δρ. 45 τῶν 50 λ. καὶ 75 τῶν 20 ἤτοι νομίσματα 135.— 164. Τὸ μὲν γάλα κόβει, τὰ δὲ παιγνιόχαρτα κόβοντα.

Λύται τῶν πλείστων.

Ὁ ἐν Πειραιεῖ κ. Ἐπ. Σ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Δ. Π. Κ. Ἄμφισσαν. Ἐλήφθησαν εὐχαριστοῦμεν ἀμφοτέρους, ἀναμένομεν εὐχαρίστως τὰς παραδόσεις.— κ. Ν. Γ. Μπ. Μήλον. Ἐλήφθη σᾶς εὐχαριστοῦμεν, θὰ φροντίσωμεν προσεχῶς.—κ. Γ. Κ. Πειραιᾶ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Α. Ι. Β. Ἴον. Ἐλήφθη σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Β. Ε. Ἀράχοβαν. Ἐλήφθη σᾶς εὐχαριστοῦμεν καθυστεροῦντες ἀριθμοὶ ἀπεστάλησαν.—κ. Κ. Δ. Σ. Βουδαπέστην. Συνδρομή σας ἐλήφθη σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Ε. Σ. Ναύπλιον. 79 καὶ 80 ἀριθ. ἀπεστάλησαν κατὰ τὴν παραγγελίαν σας.— κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Καὶ δημοσίᾳ συλλυπούμεθα ὑμῖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς πολυτίμου μακαρίτιδος μητρός σας. Ὁ Γ. Β. ἀπουσιάζει. Θὰ συνεννοηθῶμεν ἅμα τῇ ἀφίξει του. Σειρὰ καὶ ἐλλείποντες ἀριθμοὶ ἀπεστάλησαν κατὰ τὴν παραγγελίαν σας.—κ. Λ. Μπ. Λεόβαν-Βασαραβίας. Ῥούβλια ἐλήφθησαν κατὰ τὴν ἐπιστολήν σας, σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς.— κ. Κ. Γ. Γαλάζιον Λάβετε καὶ τὸν 3 κατὰ τὴν παραγγελίαν σας. — κ. Γ, Χ. Ἀργοστόλιον. Ἐλήφθη σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Ν. Π. Λευκάδα. Παραγγελία σας ἐξετελέσθη.—κ. Δ. Β. (Μόναχον) «Νύχτα» ἐλήφθη.— κ. Κ. Β. Καρδίτσαν. Ἐπιστολή σας ἐλήφθη μετὰ τῆς ἀποδείξεως ἐξετάσατε παρακαλῶ ποῦ διατίθεται τὸ φύλλον.—κ. Μ. Κ Πάτρας. Ἐξετελέσθησαν αἱ παραγγελίαι σας.—κ. Χ. Δ. Ἄμφισσαν ὁμοίως. —κ. Θ. Μ. Χανία. Ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ Γ. Ε. Σ. σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς. Λυπούμεθα διά τινας. Θὰ σᾶς γράψωμεν προσεχῶς.—κ. Κ. Γ. Ῥέθυμναν. Λυπούμεθα· οὐκ ἐξ ἡμῶν ὅμως. Σᾶς ἀπεστάλησαν καὶ πάλιν.— κ. Μ. Π. Ῥέθυμναν. Ἐλήφθησαν σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Μὴ μᾶς λησμονῆτε.

Ἐν Ἀθήναις. — Τύποις «Κορινθίας».